

WORKING PAPERS

103

Iveta Pauhofová – Beáta Stehlíková

**ANALÝZA VZŤAHU MINIMÁLNEJ MZDY,
PRIEMERNEJ MZDY
A NEZAMESTNANOSTI V SR**

ISSN 1337-5598 (elektronická verzia)

AUTORI

doc. Ing. Iveta Pauhofová, CSc., Ekonomický ústav SAV

prof. RNDr. Beáta Stehlíková, CSc., Paneurópska vysoká škola v Bratislave

RECENZENTI

prof. Ing. Peter Sakál, CSc.

prof. Ing. Peter Staněk, CSc.

Táto práca je výsledkom riešenia projektu VEGA 2/0026/15 „*Príjmová stratifikácia a perspektívy polarizácie slovenskej spoločnosti do roku 2030*“ a podporovaná je i Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0722 „*Sociálna pasca - náklady a cesta von*“.

ABSTRAKT

Analýza vzťahu minimálnej mzdy, priemernej mzdy a nezamestnanosti v SR

Analýza vzťahu minimálnej mzdy, priemernej mzdy a nezamestnanosti na regionálnej úrovni pomáha odкрývať špecifiká vývoja disponibilných príjmov v okresoch SR. Je príspevkom k identifikácii príjmovej polarizácie. Výsledky použitia priestorového modelu cez signifikantné lokálne Moranove koeficienty potvrdzujú narastanie regionálnych rozdielov medzi juhovýchodom a západom krajiny v sledovanom období 2005 – 2017. Pre rast úrovne disponibilných príjmov obyvateľstva v regiónoch SR je ďalší rast minimálnej mzdy významný. Predpokladom je však pokračovanie hospodárskeho rastu v dlhšom časovom horizonte a reálna adaptácia na zmeny vonkajšieho prostredia (EÚ) v podobe hľadania alternatívnych pilierov ekonomiky SR.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: priemerná mzda, minimálna mzda, nezamestnanosť, Európska únia, Slovensko, okresy SR

ABSTRACT

Analysis of the relationship between the minimum wage, average wage and unemployment in the Slovak Republic

Analysis of the relationship between the minimum wage, average wage and unemployment at the regional level helps to uncover the specificities of the disposable income development in the districts of the SR. It is a contribution to identifying the income polarization. The results of using the spatial model through significant local Moran coefficients confirm the increase of regional differences between the southeast and the west of the country in the monitored period 2005-2017. Further growth in the minimum wage is significant for increasing disposable income in Slovak regions. However, the assumption is that economic growth will continue in a longer time and real adaptation to changes in the external environment (EU) in the form of searching for alternative pillars of the Slovak economy.

KEYWORDS: average wage, minimum wage, unemployment, European Union, Slovakia, districts of the SR

JEL CLASSIFICATION: J31, J60, O14, O18, R11

Za obsah a jazykovú úroveň zodpovedajú autori.

Technické spracovanie: Mária Lacková

Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 811 05 Bratislava, www.ekonom.sav.sk

KONTAKT: ipauhofova@yahoo.com; stehlikovab2@gmail.com

© Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2018

O B S A H

ÚVOD	4
1. VÝVOJ MINIMÁLNEJ MZDY, PRIEMERNEJ MZDY A MEDIÁNU V EÚ A NA SLOVENSKU	6
2. NEZAMESTNANOSŤ V REGIÓNOCH SLOVENSKA A SÚVISLOSTI S VÝVOJOM MIEZD	28
ZÁVER.....	38
PRÍLOHA 1	42
PRÍLOHA 2	46
LITERATÚRA.....	54

Úvod

Nezamestnanosť v priemerných hodnotách za Slovensko klesá a štatisticky priemerná nominálna mzda vykazuje permanentný rast. V dlhšom časovom horizonte odborníci poukazujú na to, že vzťah medzi produktivitou práce a priemernou mzdou nie je vyvážený. Napriek rastu produktivity práce v čase, nerastie priemerná mzda zodpovedajúcim tempom. Problémom je aj charakter vnútornej štruktúry priemernej mzdy, ktorá je nielen signifikantne regionálne a odvetvovo diferencovaná, ale rast pracovných príjmov je zaznamenaný predovšetkým v najvyšších mzdových skupinách. Takýto vývoj podáva skreslený obraz o reálnej mzdovej stratifikácii. Z toho dôvodu je dôležité sledovať skôr ako vývoj priemernej mzdy vývoj mediánu miezd až na regionálnej úrovni, ako aj vývoj relevantných parametrov na odvetvovej báze.

Už niekoľko rokov venuje tím odborníkov na Ekonomickom ústave SAV, v spolupráci s externými expertmi, pozornosť tomu (napr. Pauhofová a kol., 2016, 2017; Pauhofová – Stehlíková, 2017) ako sa vyvíja vzťah medzi nezamestnanosťou a mzdami na úrovni regiónov (okresov) Slovenska, i v najmenej rozvinutých okresoch (NRO). Výsledky upozorňujú na mimoriadne vážny stav, súvisiaci s nedostatočnou tvorbou disponibilných príjmov obyvateľstva vo väzbe na spotrebu a kvalitu života vo veľkej časti regiónov Slovenska nielen v súčasnosti. Domáca spotreba je vytváraná extrémne rastúcou zadlženosťou domácností. Vzhľadom na súčasnú nízku úroveň miezd možno v budúcnosti očakávať generovanie nízkej úrovne starobných dôchodkov. Zrýchlenie starnutia slovenskej populácie sa naštartovalo v roku 2015. Preto nemožno predpokladať, že rastúci podiel ľudí v poproduktívnom veku bude znamenať formovanie tak významnej časti domáceho dopytu ako napríklad v Nemecku, či Rakúsku.

Problém zväčšovania masy chudobných pracujúcich a ľudí na okraji spoločnosti nie je charakteristický iba pre Slovensko, alebo transformované/ešte sa transformujúce krajiny na systém fungujúci v západných krajinách. Minimálne za posledných dvadsať rokov sa tento problém dotýka aj EÚ – krajín starej pätnástky. Produktom je prehlbovanie polarizácie spoločnosti, vznikla vrstva/trieda tzv. prekariát.¹ Súvislosti je možné hľadať v procese snahy o odstraňovanie bariér konkurencieschopnosti dotknutých ekonomík v globálnom svete a v príprave

¹ Termín je odvodený od prekérnej/chúlostivej situácie a neistoty, v ktorej sa časť „najatých“ pracujúcich nachádza. Týka sa to rôznych nových pracovných pozícií, úväzkov bez pevnej pracovnej doby, projektovej činnosti, stáží, crowdsourcingu a davovej práce (crowd labour). Ide o prácu vykonávanú za nestabilných pracovných podmienok a takto zamestnaní sú na trhu práce viac ohrození. Predpokladá sa, že v priebehu nasledujúcich rokov bude každá tretia pracovná dohoda realizovaná on-line a súčasný koncept zamestnanosti sa stane menšinovým javom. Prekarizovaní ľudia nemajú zmysel pre profesnú identitu, nevnímajú, že by sa niekam vyvíjali. Sú v procese premeny na druhoradých občanov, strácajú niektoré občianske a kultúrne práva, pretože nemôžu patriť do komunity, ktorú si vyberú. Strácajú ekonomické a sociálne práva, lebo sa nemôžu venovať tomu, na čo majú kvalifikáciu. Proces prekarizácie spoločnosti znamená i nárast počtu ľudí, ktorí sú v ekonomicky najvyspelejších krajinách trvalo vylúčení z trhu práce a klesajú pod prah chudoby. Niekedy sa hovorí o procese deklasovania. Strach z neho postihuje aj tie skupiny obyvateľstva, ktoré boli voči nemu až doposiaľ imúnne vďaka svojej vyššej kvalifikácii a vzdelaniu.

na prechod k digitálnej spoločnosti, so všetkými prejavmi napríklad v robotizácii – nové modely výroby, v „budovaní“ zdieľanej a zmenšujúcej sa ekonomiky.

Manévrovací priestor pre odstraňovanie sociálnych excesov sa zužuje zvyšovaním ekonomickej váhy transnacionálnych korporácií (TNK) v globalizovanej ekonomike a kontinuálnym rastom ich priameho alebo nepriameho vplyvu na tvorbu hospodárskych politík a legislatívneho rámca jednotlivých krajín. Štát stráca mnohé svoje funkcie, resp. sú výrazne limitované.

Vzhľadom na „pevné väzby“ Slovenska vytvorené rastúcou závislosťou na TNK, operujúcich na jeho území predovšetkým v najrýchlejšie sa rozvíjajúcom odvetví – automobilovom priemysle, je možné očakávať podstatné zmeny práve v ňom. Postup robotizácie je síce pomalší ako v materských krajinách, no vzhľadom na pokračovanie snáh zvyšovať konkurencieschopnosť je možné očakávať, že znižovanie zamestnanosti sa dotkne tohto odvetvia v pomerne krátkom časovom horizonte, vrátane celého reťazca dodávateľov domácej proveniencie. Dlhodobovo vágne riešený regionálny rozvoj od roku 1993 bude zaťažený problémami aj s nezamestnanosťou v dnes ešte mzdovo relatívne dobre disponovaných regiónoch. Možnosti sanovania problémov na strane štátu a čiastočne i municipalít sú obmedzené nielen z pohľadu nedostatku finančných zdrojov, ale aj špecifických prerozdeľovacích procesov, pre ktoré je charakteristická slabá, resp. žiadna koordinácia riešenia problémov komplexným spôsobom a vplyv vonkajších faktorov, najmä vo väzbe na nastavenie politík a rámca rozpočtu EÚ, „vybavenosť eurofondov“ a ich predpokladanú orientáciu v oblasti priorit v období 2021 – 2027.

Uvedenie súvislostí má zmysel pre hľadanie motivačných oblastí a procesov, ktoré môžu pomôcť odpovedať na otázky spojené s doterajším vývojom minimálnej mzdy a toho aké sú väzby medzi nezamestnanosťou, priemernou mzdou, mediánom a minimálnou mzdou na Slovensku. Len priestorový a odvetvový pohľad umožňuje bližšie identifikovanie týchto vzťahov a odhaľuje rozmer toho, čo na národohospodárskej úrovni „vyzerá“ štatisticky optimisticky.

Každá krajina má svoje interné dôvody pre zavedenie/nezavedenie a „nastavenie“ minimálnej mzdy, ktoré sú predovšetkým politického a administratívneho charakteru vo väzbe na profil podnikateľského sektora a záujmy jednotlivých subjektov ekonomiky. Často sa medzi nimi hľadá „nevyhnutný“ kompromis.

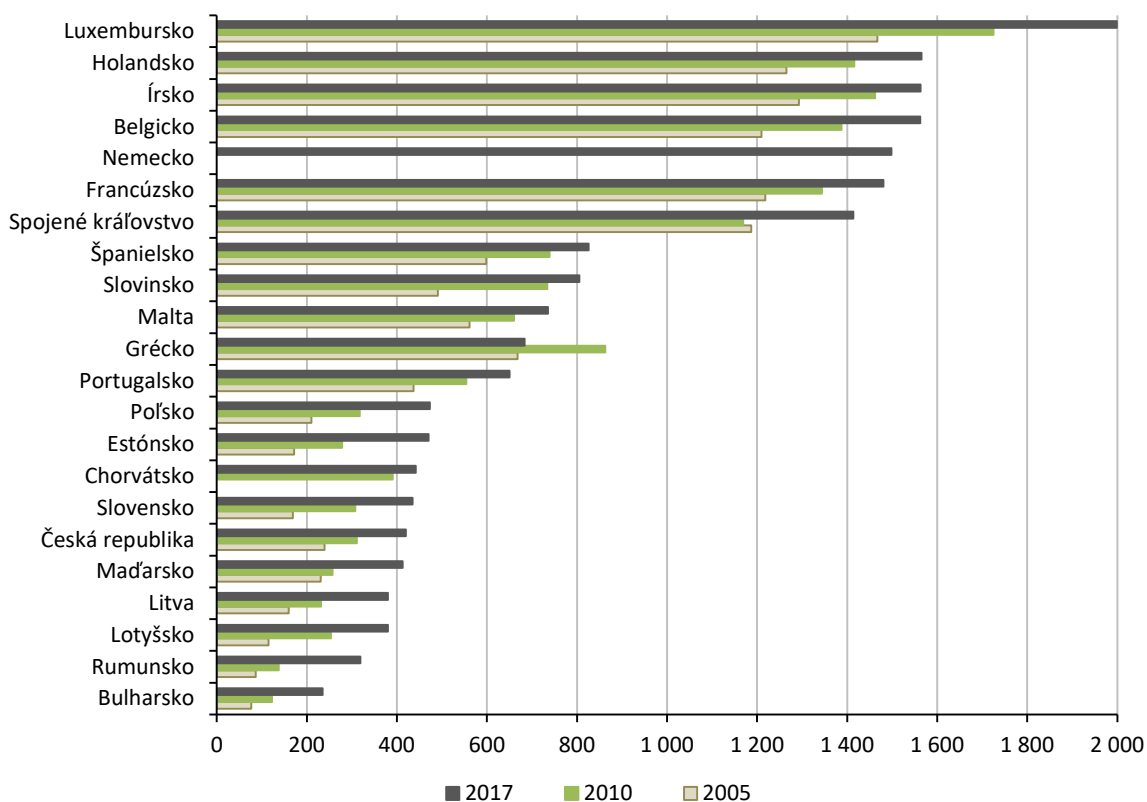
1. VÝVOJ MINIMÁLNEJ MZDY, PRIEMERNEJ MZDY A MEDIÁNU V EÚ A NA SLOVENSKU

V Európskej únii nemajú všetky krajiny nastavenú národnú minimálnu mzdu. Ide o krajiny ako Dánsko, Taliansko, Cyprus, Rakúsko, Fínsko a Švédsko, kde sú minimálne mzdy stanovené na základe kolektívnych zmlúv pre viaceré definované odvetvia. Na Cypre existuje minimálna mzda pre konkrétne zamestnania, ktoré stanovuje vláda.

Na Slovensku je téma výšky minimálnej mzdy dlhodobo témou politických rozhovorov. Vo všeobecnosti sa má za to, že vysoká minimálna mzda zvyšuje nezamestnanosť. Ak je naopak najnižšia možná mzda nastavená príliš nízko, predstavuje isté riziko poklesu životnej úrovne obyvateľstva. Tohto názoru je aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré navrhuje pre rok 2019 ďalšie zvýšenie minimálnej mzdy (na úroveň 520 euro) ako príspevok k rastu životnej úrovne a ako motiváciu, aby bolo výhodnejšie pracovať, ako poberať sociálne dávky. Nasledujúci graf znázorňuje postavenie Slovenska v ekonomickej kategórii minimálna mzda v rámci krajín EÚ.

G r a f 1.1

Minimálna mzda v krajinách EÚ (nominálna, euro; 2005, 2010, 2017)

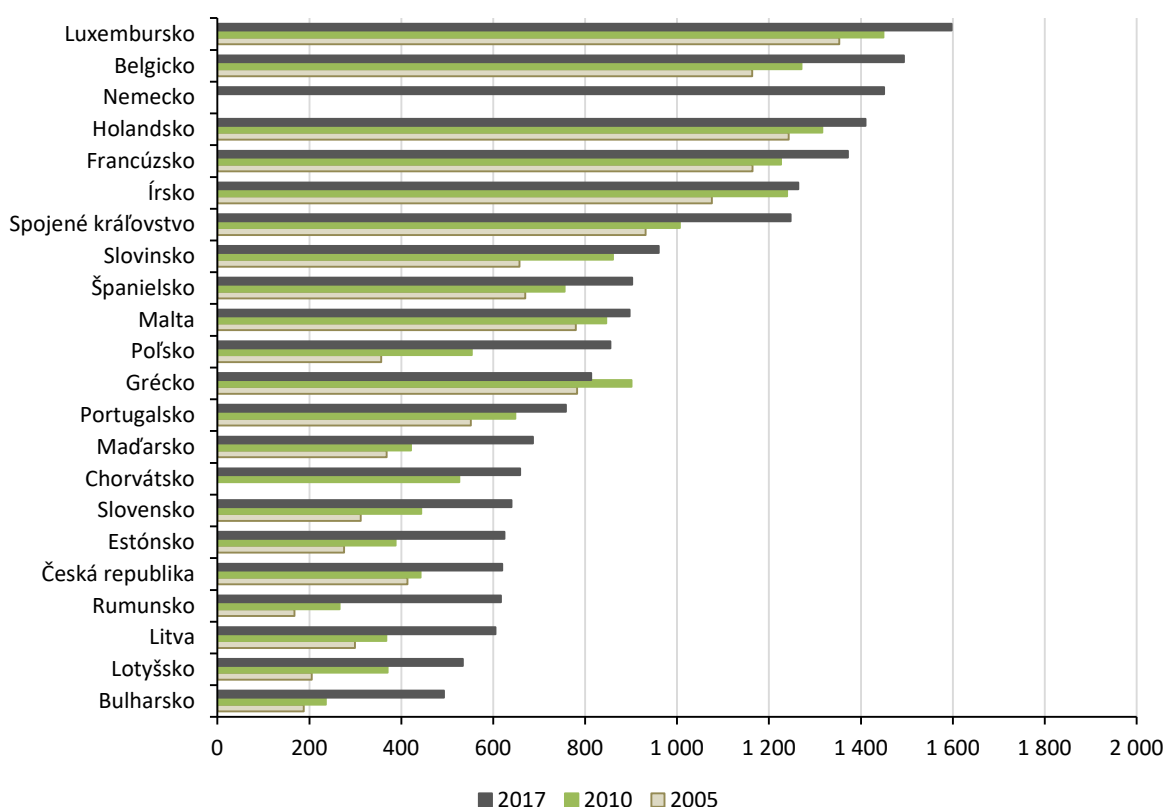

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu. Nemecko má v databáze Eurostatu uvádzanú minimálnu mzdu až od roku 2015 a Chorvátsko od roku 2008.

Je evidentné, že rozdiely medzi krajinami sú obrovské. Slovensko dlhodobo zápasí so znižovaním nezamestnanosti udržiavaním nízkej úrovne minimálnej mzdy (ak porovnávame vývoj napr. od roku 1993 do 1995, kedy bola minimálna mzda na úrovni 81 euro a v 1996 – 1997 sa zvýšila iba na úroveň 90 euro, od 1998 do 2004 bol kontinuálny ročný nárast o cca 20 euro zo 100 euro na 216 euro). Rozdiel vo výške minimálnej mzdy medzi krajinami je o niečo menší, ak sa zohľadnia rozdiely v cenových hladinách.

G r a f 1.2

Minimálna mzda v PKS v krajinách EÚ (euro; 2005, 2010 a 2017)

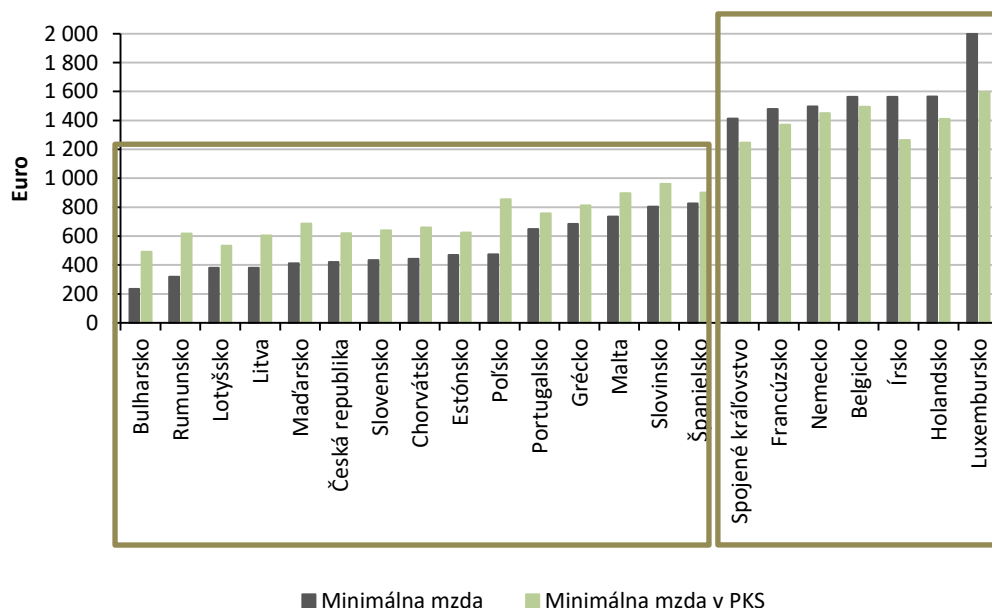
Poznámka: PKS – parita kúpnej sily.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu. Nemecko má v databáze Eurostatu uvádzanú minimálnu mzdu až od roku 2015 a Chorvátsko od roku 2008.

Vzhľadom na výšku minimálnej mzdy možno v oboch prípadoch potvrdiť existenciu dvoch skupín krajín. Prvú reprezentujú transformované krajiny a staré členské krajiny EÚ s výraznými problémami rozvoja, s vyššou mierou nezamestnanosti, kde je nominálna minimálna mzda nižšia ako minimálna mzda v PKS. V druhej, menšej skupine, sú krajiny, ktoré sú ekonomicky veľmi vyspelé, výška nominálnej minimálnej mzdy je vyššia ako úroveň minimálnej mzdy v PKS. Tieto dve skupiny krajín udáva nasledujúci graf.

Graf 1.3

Minimálna mzda a minimálna mzda v PKS v krajinách EÚ (euro, 2017)

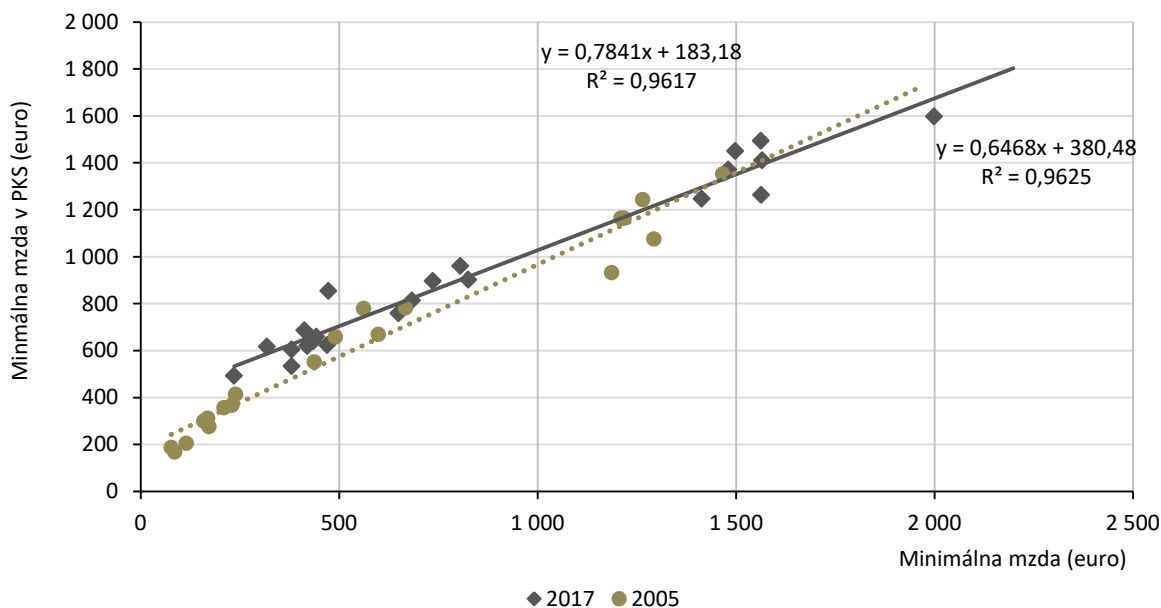
Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Ďalšiu špecifikáciu vo vývoji minimálnej mzdy a minimálnej mzdy v PKS za jednotlivé krajiny EÚ udáva tabuľka P1.1 v Prílohe 1. Ide o identifikáciu rastu v dotknutých ukazovateľoch a poradie krajín vo výške dosiahnutej minimálnej mzdy s počiatočným rokom 2005 a konečným rokom 2017. Napriek indexovo významnému nárastu minimálnej mzdy v bývalých transformovaných krajinách v porovnaní so starými členskými krajinami EÚ, nedosahuje jej úroveň (s výnimkou Slovinska) ani hladinu v takých krajinách ako Portugalsko, Grécko, či Španielsko.

Výsledky skúmania závislosti minimálnej mzdy a minimálnej mzdy v PKS v krajinách EÚ ukázali, že zvýšenie minimálnej mesačnej mzdy v EÚ v roku 2005 o 1 euro korešponduje so zvýšením minimálnej mzdy v PKS o 0,7841 euro a zvýšenie minimálnej mesačnej mzdy v EÚ v roku 2017 o 1 euro korešponduje so zvýšením minimálnej mzdy v PKS o 0,6468 euro. Znamená to, že v roku 2017 sa cenový vývoj „podpísal“ na menšom prírastku minimálnej mzdy v PKS. Závislosť za dotknuté ukazovatele udáva nasledujúci obrázok.

Obrázok 1.1

Závislosť minimálnej mzdy a minimálnej mzdy v PKS v krajinách EÚ (euro, 2005 a 2017)

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Z nasledujúcich popisných štatistík v tabuľke 1.1 vyplýva, že v prípade nominálnej minimálnej mzdy v EÚ variačný koeficient rastie, t. j. variabilita rastie, rozdiely medzi krajinami narastajú.

V prípade minimálnej mzdy v PKS možno na základe výsledkov, ktoré udáva popisná štatistika v tabuľke 1.2 tvrdiť, že variačný koeficient rastie, t. j. variabilita medzi krajinami síce rastie, ale pomalšie ako v prípade nominálnej minimálnej mzdy.

T a b u ľ k a 1.1

Mínimálna mzda v EÚ – popisné štatistiky

Ukazovateľ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Min	77	82	92	112	123	123	123	148	159	174	194	215	235
Max	1 467	1 503	1 570	1 610	1 683	1 725	1 758	1 801	1 874	1 921	1 923	1 923	1 999
Variačné rozpätie	1 390	1 422	1 478	1 497	1 560	1 602	1 635	1 653	1 716	1 747	1 729	1 708	1 763
Priemer	593	611	655	667	681	698	709	720	734	751	807	823	852
Smerodajná odchýľka	478	483	503	482	496	502	503	517	519	525	535	529	530
Variačný koeficient	2 833	2 951	3 295	3 218	3 375	3 505	3 566	3 722	3 806	3 941	4 316	4 354	4 513

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

T a b u ľ k a 1.2

Mínimálna mzda v PKS v EÚ – popisné štatistiky

Ukazovateľ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Min	168	171	193	224	231	236	240	296	321	367	416	450	493
Max	1 353	1 373	1 426	1 424	1 426	1 449	1 472	1 501	1 557	1 590	1 591	1 537	1 597
Variačné rozpätie	1 185	1 201	1 233	1 200	1 195	1 213	1 231	1 205	1 236	1 223	1 175	1 087	1 105
Priemer	648	666	700	704	714	740	753	771	792	817	883	893	932
Smerodajná odchýľka	382	387	400	377	373	376	379	382	375	368	368	352	349
Variačný koeficient	2 476	2 575	2 802	2 656	2 659	2 781	2 850	2 944	2 972	3 006	3 251	3 146	3 253

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Na Slovensku sú medzi odborármi a zamestnávateľmi dlhodobé problémy pri dosiahnutí zhody ohľadne udržateľnej úrovne nárastu minimálnej mzdy. Napriek tomu, že zákon usmerňuje výpočet jej výšky, argumentácia odborov často presvedčí vládu, aby stanovila úroveň prevyšujúcu toto usmernenie. Odbory si zvykli na pomerne jednoduchý a v posledných rokoch veľmi účinný spôsob presadzovania svojich návrhov spôsobom, že čím sa viac navrhne, tým sa viac dostane. Jedným z argumentov odborov je, že Európsky sociálny výbor (ESV) odporúča, aby minimálna mzda predstavovala 60 percent priemernej mzdy v národnom hospodárstve. To síce platí, ale ako odporúčanie pre rozvinuté krajiny s vyrovnanou ekonomikou v každom regióne a odvetví. ESV poukazuje aj na problémy s implementáciou tohto odporúčania najmä v krajinách strednej a východnej Európy, kde je veľká diferencia dosahovaných miezd v národnom hospodárstve. Odporúča sa pri tvorbe minimálnej mzdy zohľadniť aj hranicu chudoby, ktorú však na Slovensku minimálna mzda prekračuje.

Ak sa do úvahy zoberú významné mzdové nerovnosti v regiónoch a odvetviach na Slovensku, s ktorými „pracuje“ i ESV, bude situácia vyzeráť nasledovne. Podľa štatistických údajov za rok 2017, priemerná hrubá mzda je počítaná za všetky odvetvia, kde sa priemerne mzdy pohybujú v rozsahu od 640 eur (reštauračné služby, výroba textilu a pod.) až po 2 050 eur (informačné technológie). Štatistika „tvrdí“, že približne rovnako je tento rozsah tvorený podľa jednotlivých krajov. Je ale evidentné, že v krajoch na východe Slovenska sú tieto mzdy na výrazne nižšej úrovni (zúfalá situácia na úrovni niektorých okresov je opomínaná). Zo strany zamestnávateľov sú zase používané argumenty typu, že odbormi navrhovaná minimálna mzda tvorí iba menšiu časť priemernej hrubej mzdy, a teda má zanedbateľný vplyv na dobre platené sektory (u IT je to približne 30 percent z priemernej mzdy), u odvetví/odborov hospodárskej činnosti ako napríklad reštauračné služby (ale aj mnoho ďalších) to predstavuje takmer sto percent. Keďže na Slovensku je minimálna mzda priamo napojená na rast ďalších šiestich tarifných tried (resp. stupňov náročnosti), odbormi navrhovaný nárast by sa v týchto sektoroch prejavil približne 30 %-ným nárastom miezd medziročne. Zamestnávatelia tvrdia, že si to nemôžu dovoliť, považujú návrh za provokačný a likvidačný pre mnoho podnikov a firiem. Dokonca uvádzajú, že pôjde o zásadné poškodenie fungovania viacerých odvetví, o stratu pracovných miest predovšetkým v odvetviach s nízkou úrovňou tvorby pridanej hodnoty, kde sú zamestnané nízko kvalifikované pracovné sily. Sú to veľmi zaujímavé argumenty, kedy je v centre pozornosti viac zamestnávateľ ako človek žijúci v regióne, v ktorom je dlhodobý problém s tvorbou pracovných miest, ako aj nízka celková úroveň príjmov obyvateľov.

Opieranie sa zamestnávateľov o argument, že minimálna mzda zaznamenala takmer dvojnásobnú rýchlosť zvýšenia v porovnaní s priemernou mzdou a považovať to za nebezpečné, nie je zodpovedajúce realite čo sa týka vývoja vnútornej štruktúry priemernej mzdy. Reálne rastú mzdy najmä v najvyšších príjmových skupinách. A ako sa skôr v kapitole ukázalo, úroveň minimálnej mzdy na Slovensku je v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ veľmi nízka.

Jedným z vážnych problémov nízkej úrovne miezd na Slovensku je neférové rozdelenie vyprodukovaného bohatstva medzi zamestnancov a zamestnávateľov. Kým v západných

ekonomikách je bežné, že z vyprodukovanej hodnoty ide zamestnancom 55 až 65 %, na Slovensku je to naopak: len 44 % vyprodukovanej hodnoty ide zamestnancom a 56 % si „berú firmy“. V SR je vyššia produktivita práce ako v Poľsku, ČR, Maďarsku a Chorvátsku, no na Slovensku sú v porovnaní s uvedenými krajinami nižšie mzdy. Česko a Maďarsko má vyššie daňovo-odvodové zaťaženie než Slovensko, menej ľudí tam pracuje počas noci a v nedeľu.

Na Slovensku pôsobí veľký počet malých a stredných podnikov. Hoci sa na tvorbe HDP podieľajú iba 30 %-ami, zamestnávajú až dve tretiny všetkých zamestnancov. Je dôležité uvedomiť si jednotlivé konkrétne podmienky, v ktorých fungujú, tiež aký je ich manévrovací priestor v prípade zvyšovania minimálnej mzdy.

Podmienky formovania trhu práce na východe a západe Slovenska sú významne rozdielne z dôvodu zásadne diferencovanej štruktúry ekonomiky. Na západe sú koncentrované priemyselné odbory, ktoré sú ovplyvnené vysokou výkonnosťou nadnárodných koncernov, predovšetkým ide o automobilový priemysel a ich dodávateľov. Je na uváženie, či v podmienkach veľmi rozdielných potrieb a problémov, ktoré sú medzi východom a západom krajiny je konštruktívne zavádzať plošné opatrenie, ktoré vychádza z rôznych priemerov. Plošným „nasadením“ a zvyšovaním minimálnej mzdy môže (ale nemusí) dôjsť k zhoršeniu vo fungovaní v súčasnosti „krehkého“ podnikateľského prostredia v takých regiónoch ako sú viaceré okresy Prešovského, Košického a Banskobystrického kraja. V nich žije aj takmer polovica dlhodobo nezamestnaných z celkovo nezamestnaných.

Ak je zvyšovanie minimálnej mzdy považované za príspevok k rastu disponibilných príjmov, tak sa podieľa na zvyšovaní dynamiky spotreby. Takto to možno brať národohospodársky, najmä v období keď sa ekonomike darí. Je to názor tak predstaviteľov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ako aj Národnej banky Slovenska. Z regionálneho pohľadu zvýšením disponibilných príjmov stúpne vnútroregionálny dopyt po tovaroch a službách, čo vedie k stabilizovaniu zamestnanosti aj v malých a stredných podnikoch a firmách, vrátane živnostníkov. To je proces žiaduci.

Práve malé a stredné podniky tvoria kostru ekonomiky v krajinách EÚ a dlhodobú zamestnanosť vo všetkých regiónoch, aj v tých najodľahlejších. Je im venovaná veľká pozornosť zo strany tak štátu, ako aj regionálnych autorít. Na podporu ich rozvoja funguje veľa programov, ktoré poskytujú napríklad daňové úľavy po dobu niekoľkých rokov. Po ich skončení podniky spravidla zanikajú a vznikajú nové, s novými nárokmi na podporu. Takto je podpora realizovaná napríklad v Nemecku. Vzhľadom na potrebu udržania regionálnej zamestnanosti je v prípade uvedenej podpory dosiahnutý spoločenský konsenzus.

Malé a stredné podniky na Slovensku predstavujú možnosť zamestnať sa ľudom, ktorí nemajú záujem alebo nemôžu odchádzať za prácou mimo región, sú nízko kvalifikovaní, resp. ide o kombináciu prípadov. Zvyšovanie minimálnej mzdy v regiónoch, ktoré majú problémy vytvárať a udržať pracovné miesta by bolo ohrozením v tom prípade, ak štát a regionálne autority nebudú tieto podniky podporovať v celospoločenskom záujme rozvoja regiónov. Ide o to, aby sa vytváralo zdravé ekonomické a spoločenské prostredie, v ktorom sa budú mať možnosť dynamicky rozvíjať malí i veľkí podnikatelia.

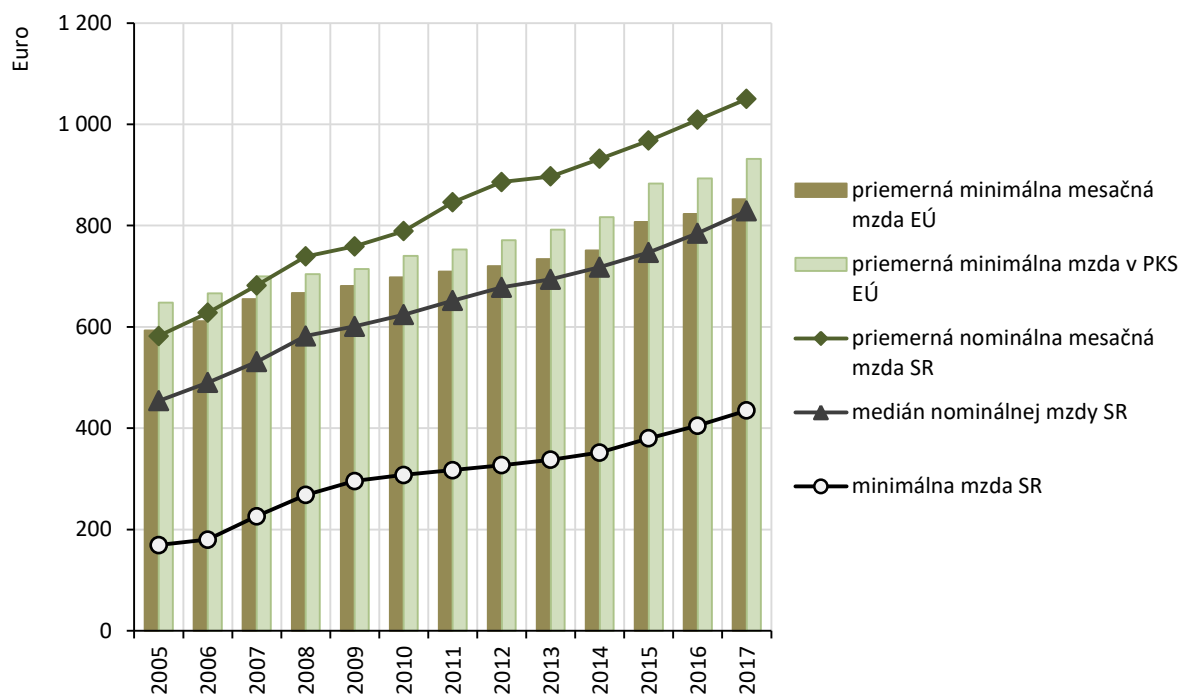
Nie je bezpečné z pohľadu budúceho profilu slovenskej ekonomiky, aby sa kládol dôraz len na budovanie monokultúrneho podnikateľského prostredia, ktoré je reprezentované podnikmi automobilového priemyslu a ich dodávateľmi. Omylom je súčasná predstava o riešení nedostatku pracovnej sily pre automotive „dovozom“ lacnej pracovnej sily zo zahraničia. Nástroj, ktorým minimálna mzda je, zafixuje v tomto prípade mzdu ako takú a neposkytne priestor pre jej rast práve v odvetví, ktoré svojou dynamikou „razí“ cestu k možnosti vyšších miezd aj pre iné odvetvia v regiónoch. Je to však aktuálna situácia, ktorá sa dotýka predovšetkým automobilového priemyslu a subkontraktorov.

Na úrovni výkonných orgánov štátnej správy sa má za to, že vyšší nárast minimálnej mzdy na rok 2019 je opodstatnený najmä vzhľadom na pozitívny vývoj makroekonomických ukazovateľov, ktorý sa očakáva aj v nasledujúcom období. Takéto zvyšovanie zohľadňuje aj rast produktivity práce a priemernej mzdy v SR, preto môže mať skôr pozitívny, nie negatívny vplyv na zamestnanosť, čo dokazujú všetky trendy vývoja na trhu práce od roku 2013.

Vývoj a status quo relevantných ukazovateľov, ktoré reprezentujú dotknutú diskutovanú problematiku existencie a zvyšovania minimálnej mzdy na Slovensku, je možné dobre uchopiť prostredníctvom nasledujúceho obrázka, ktorý dáva detailnejší pohľad na pozíciu minimálnej mzdy voči priemernej mzde a mediánu nominálnych miezd v SR a voči minimálnej mzde v EÚ. Mierne zaostávanie minimálnej mzdy v sledovanom období je pozorovateľné.

O b r á z o k 1.2

Vývoj priemernej nominálnej mzdy, mediánu nominálnych miezd, minimálnej mzdy v PKS v SR a EÚ v rokoch (euro, 2005 – 2017)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo Sociálnej poisťovne SR a Eurostatu.

Pre ešte detailnejšiu pozíciu minimálnej mzdy v SR sa skúmala závislosť minimálnej mzdy a nominálnej priemernej mzdy. Skúmané časové rady však nevykazovali vlastnosti stacionárnosti (Unit root test), preto sa pokračovalo v skúmaní závislosti prvých diferencií, ktoré už stacionárne sú. Korelačné koeficienty prvých diferencií udáva nasledujúca tabuľka.

T a b u ľ k a 1.3

Korelačné koeficienty prvých diferencií

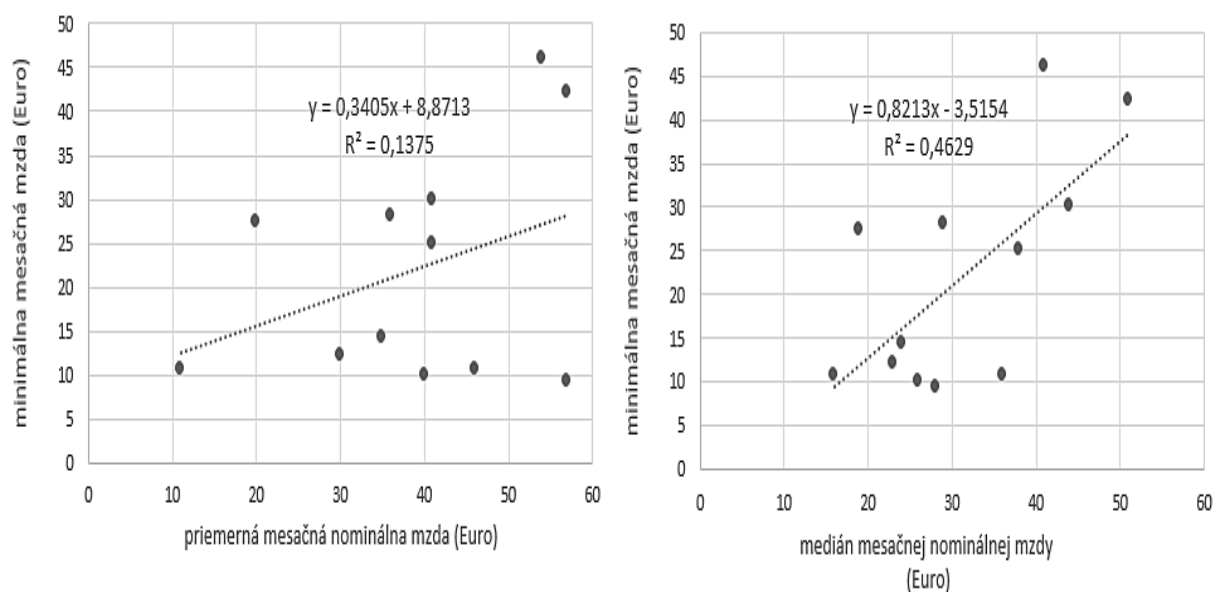
	Priemerná mesačná nominálna mzda	Medián mesačnej mzdy	Minimálna mzda	Podiel priemernej nominálnej a minimálnej mzdy
Priemerná mesačná nominálna mzda	1			
Medián mesačnej mzdy	0,771276	1		
Minimálna mzda	0,370823	0,68035	1	
Podiel priemernej nominálnej a minimálnej mzdy	-0,17802	-0,43023	-0,91218	1
Podiel mediánu mesačnej mzdy a minimálnej mzdy	-0,25908	-0,39909	-0,87986	0,984577

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Lineárna závislosť prvej diferencie priemernej mzdy a minimálnej je slabá ($r=0,370823$), minimálnej mzdy a mediánu je oveľa silnejšia ($0,68035$). Názorne to vidieť na nasledujúcom obrázku.

O b r á z o k 1.3

Závislosť minimálnej mzdy, priemernej mzdy a mediánu miezd v SR (euro, 2005 – 2017)

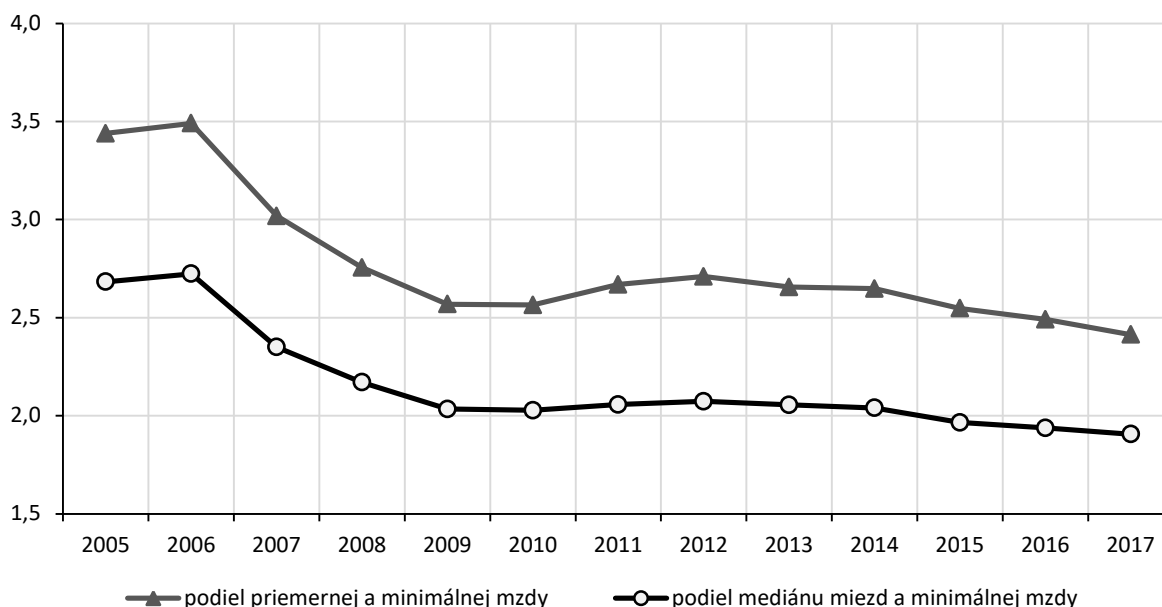

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

„Dokreslenie“ pozície minimálnej mzdy voči priemernej mzde a mediánu miezd udáva nasledujúci graf. Kým v počiatku sledovaného obdobia bola vzdialenosť podielov priemernej mzdy a mediánu miezd na minimálnej mzde väčšia, v ďalšom období sa zmenšila a línia podielu mediánu miezd s minimálnou mzdou kopíruje líniu podielu priemernej mzdy s minimálnou mzdou, na úrovni pod hodnotou 2.

G r a f 1.4

Vývoj podielu priemernej mzdy a mediánu miezd s minimálnou mzdou v SR (2005 – 2017)

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Pre zistenie vnútorných súvislostí vývoja podielu priemernej mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy sa skúmal vývoj vzťahu dotknutých ukazovateľov na odvetvovej úrovni podľa štruktúry NACE. Podobne i za vzťah mediánu mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy. Skúmané obdobie je kratšie, korešponduje so zavedením sledovania ukazovateľov za odvetvia podľa NACE od roku 2009. Uvedené dokumentujú nasledujúce tabuľky. Z výsledkov vyplýva, že podielové hodnoty sú za odvetvia vyššie v prípade podielu priemernej mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy, čo je v súlade s vývojom, ktorý udáva graf 1.4. Cieľom je zistiť, v ktorých odvetviach boli hodnoty na mimoriadne nízkej úrovni a ako sa vyvíjali v čase. Tieto dokazujú nielen výrazne nízku úroveň miezd, ale i určitú stagnáciu v čase. Znižovanie podielu v čase pri nízkej hodnote podielu je prejavom negatívneho vývoja. Hodnoty nad úrovňou 3 charakterizujú vyššiu a vysokú úroveň priemernej mzdy za odvetvie.

Tabuľka 1.4

Podiel priemernej mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy v SR podľa odvetví (2009 – 2017)

NACE	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	2,03	2,07	2,19	2,24	2,22	2,21	2,12	2,06	1,99
B Ťažba a dobývanie	3,01	2,92	3,21	3,12	3,06	3,07	2,98	2,97	2,74
C Priemyselná výroba	2,54	2,60	2,73	2,80	2,80	2,81	2,71	2,65	2,60
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	4,31	4,44	4,86	5,02	4,92	4,77	4,48	4,38	4,03
E Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	2,62	2,61	2,81	2,67	2,63	2,56	2,43	2,37	2,30
F Stavebníctvo	2,36	2,33	2,42	2,41	2,32	2,27	2,26	2,12	2,01
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	2,25	2,23	2,32	2,35	2,28	2,27	2,20	2,15	2,08
H Doprava a skladovanie	2,38	2,33	2,43	2,43	2,39	2,34	2,27	2,21	2,19
I Ubytovacie a stravovacie služby	1,38	1,38	1,43	1,42	1,39	1,38	1,35	1,32	1,27
J Informácie a komunikácia	5,29	5,18	5,44	5,52	5,24	5,20	4,97	4,61	4,32
K Finančné a poisťovacie činnosti	4,95	4,87	5,23	5,43	4,85	5,01	4,73	4,60	4,34
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	2,52	2,53	2,66	2,69	2,59	2,56	2,48	2,52	2,34
M Odborné, vedecké a technické činnosti	3,52	3,41	3,50	3,46	3,30	3,21	3,08	3,01	2,87
N Administratívne a podporné služby	1,97	1,91	2,01	1,99	1,86	1,86	1,84	1,79	1,75
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	2,64	2,58	2,61	2,62	2,62	2,62	2,48	2,46	2,42
P Vzdělávanie	2,43	2,39	2,37	2,40	2,43	2,47	2,39	2,34	2,30
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	2,41	2,40	2,46	2,61	2,61	2,61	2,54	2,52	2,44
R Umenie, zábava a rekreácia	2,20	2,14	2,20	2,19	2,10	2,11	2,07	2,03	2,01
S Ostatné činnosti	2,01	1,98	1,98	2,00	1,92	1,91	1,81	1,73	1,69

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Z výsledkov tabuľky vyplýva, že v čase sa podiel priemernej mzdy a minimálnej mzdy udržiaval na najvyššej hodnote predovšetkým za odvetvie *Informácie a komunikácia*, za odvetvie *Finančné a poisťovacie činnosti* a za odvetvie *Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu*. Zvyšovanie hodnoty kulminovalo v roku 2011 alebo 2012, potom dochádza k znižovaniu hodnoty podielu. K najvýraznejšiemu zníženiu hodnoty podielu došlo v sledovanom období za odvetvie *Informácie a komunikácia*, takmer o celý 1 bod. Hodnoty však na konci sledovaného obdobia zostávajú za uvedené odvetvia na vysokej úrovni. Za odvetvie *Priemyselná výroba* sa hodnota podielu priemernej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy počas celého sledovaného obdobia nedostala nad úroveň 3. Najnižšie hodnoty podielu v koncovom období, ktoré sú pod úrovňou 2, sú za odvetvia: *Ubytovacie a stravovacie služby* (1,27), *Ostatné činnosti* (1,69), *Administratívne a podporné služby* (1,75) a za *Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov* (1,99).

Významnosť zmien v oblasti vývoja priemernej mzdy vo väzbe na vývoj minimálnej mzdy potvrdzuje nielen nasledujúca tabuľka dokumentujúca vývoj podielu mediánu miezd a minimálnej mzdy, ale aj ďalšie tabuľky a obrázky, ktoré udávajú podiel zamestnanosti jednotlivých odvetví v aktuálnom koncovom roku sledovania a regionálna distribúcia podielu

dotknutých ukazovateľov na úrovni okresov. Vysoký podiel zamestnanosti a nízka hodnota podielu tak priemernej mzdy a minimálnej mzdy, ako aj podielu mediánu miezd a minimálnej mzdy dokazujú, že v odvetviach je dlhodobo zafixovaná nízka úroveň miezd a zvyšovanie úrovne minimálnej mzdy môže zásadným spôsobom prispieť k formovaniu vyššej úrovne disponibilných príjmov.

Podiel mediánu mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy uvedený za jednotlivé odvetvia podľa NACE v nasledujúcej tabuľke dokumentuje podobné poradie v hodnotách za odvetvia ako v tabuľke predchádzajúcej. Hodnoty sú nižšie. Vo väzbe na podiel zamestnanosti za odvetvia možno konštatovať, že tie odvetvia, ktoré vykazujú v oboch prípadoch vysoké hodnoty podielu nad úrovňou 3, sú odvetvia s podielom zamestnanosti od 1 do 3 % z celkovej zamestnanosti v národnom hospodárstve. Na zamestnanosti sa najvýraznejšie podieľajú odvetvia ako *Priemyselná výroba (24,3 %)* a *Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov (15,3 %)*. Napriek miernemu rastu hodnoty podielu mediánu mzdy a minimálnej mzdy v rokoch 2012 až 2014 v odvetví *Priemyselná výroba*, neskôr dochádza k znižovaniu hodnoty podielu a fixuje sa na úrovni len 2,14. Ide o prejav pokračovania stagnácie v mzdovom vývoji v odvetví s najvyššou zamestnanosťou.

T a b u ľ k a 1.5

Podiel mediánu mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy v SR podľa odvetví (2009 – 2017)

NACE	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	1,83	1,84	1,91	1,94	1,93	1,95	1,86	1,81	1,77
B Ťažba a dobývanie	2,70	2,65	2,71	2,60	2,64	2,61	2,52	2,47	2,30
C Priemyselná výroba	2,05	2,12	2,20	2,24	2,26	2,26	2,18	2,15	2,14
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	3,38	3,25	3,15	3,06	2,96	2,84	2,63	2,47	2,30
E Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	2,17	2,16	2,20	2,19	2,18	2,13	2,02	1,99	1,94
F Stavebníctvo	1,87	1,84	1,84	1,82	1,74	1,70	1,67	1,59	1,49
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	1,69	1,64	1,68	1,70	1,67	1,66	1,61	1,60	1,60
H Doprava a skladovanie	2,08	2,04	2,08	2,08	2,04	2,00	1,93	1,90	1,88
I Ubytovacie a stravovacie služby	1,12	1,14	1,15	1,15	1,13	1,14	1,11	1,09	1,06
J Informácie a komunikácia	3,38	3,25	3,15	3,06	2,96	2,84	2,63	2,47	2,30
K Finančné a poisťovacie činnosti	3,38	3,25	3,15	3,06	2,96	2,84	2,63	2,47	2,30
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	1,87	1,89	1,92	1,93	1,87	1,86	1,79	1,75	1,71
M Odborné, vedecké a technické činnosti	2,43	2,37	2,37	2,32	2,22	2,14	2,11	2,04	2,04
N Administratívne a podporné služby	1,47	1,45	1,51	1,51	1,37	1,39	1,41	1,38	1,33
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	2,25	2,18	2,13	2,13	2,13	2,13	2,01	2,02	1,99
P Vzdelávanie	2,27	2,21	2,16	2,16	2,20	2,24	2,17	2,13	2,10
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	1,99	1,97	2,00	2,09	2,09	2,07	1,99	1,99	1,94
R Umenie, zábava a rekreácia	1,87	1,82	1,82	1,80	1,72	1,72	1,68	1,68	1,67
S Ostatné činnosti	1,60	1,57	1,56	1,57	1,51	1,50	1,44	1,38	1,35

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

V odvetviach, v ktorých hodnota podielu mediánu mzdy a minimálnej mzdy nedosahuje úroveň 2 je zamestnaných až 56,1 % z celkovo zamestnaných v národnom hospodárstve. V odvetviach, v ktorých hodnota dotknutého ukazovateľa nedosahuje ani úroveň 1,5 je zamestnaných 8,7 % ľudí. V odvetví *Odborné, vedecké a technické činnosti*, v ktorom je zamestnaných 5,1 % z celkovo zamestnaných je hodnota podielu na úrovni iba 2,14 a v odvetví *Vzdelávanie*, s podielom zamestnaných 8,2 % je hodnota podielu 2,24.

T a b u ľ k a 1.6

Podiel zamestnanosti v odvetviach národného hospodárstva SR podľa NACE (% , 2017)

NACE	Podiel
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	2,5
B Ťažba a dobývanie	0,4
C Priemyselná výroba	24,3
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	1,0
E Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	1,3
F Stavebníctvo	4,1
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	15,3
H Doprava a skladovanie	6,9
I Ubytovacie a stravovacie služby	2,6
J Informácie a komunikácia	3,0
K Finančné a poisťovacie činnosti	1,9
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	1,4
M Odborné, vedecké a technické činnosti	5,1
N Administratívne a podporné služby	4,8
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	7,6
P Vzdelávanie	8,2
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	6,9
R Umenie, zábava a rekreácia	1,4
S Ostatné činnosti	1,3

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Ďalší a najvýznamnejší pohľad na vývoj hodnoty podielu priemernej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy, ako aj na hodnotu podielu mediánu mzdy a minimálnej mzdy umožňuje sledovanie týchto ukazovateľov na úrovni okresov Slovenska. Výsledky dokumentujú priestorovú disponibilitu miezd vo vzťahu k minimálnej mzde na okresnej úrovni. Rast priemernej mzdy a minimálnej mzdy v čase sa na úrovni okresov prejavoval veľmi diferencovane. Signifikantná časť okresov Bratislavského a Trnavského kraja a veľmi málo okresov v ostatných krajoch Slovenska mali v počiatočných rokoch skúmania hodnoty podielu vyššie ako 3, resp. okolo 3. Od roku 2009 sa hodnota podielu začala znižovať vo všetkých okresoch a na vyššej úrovni sa zachovala len v niektorých okresoch Bratislavského a Trnavského kraja, čo súvisí s rýchlejšim rastom miezd v podnikoch automobilového priemyslu, vrátane ich dodávateľov. Najvýraznejšie problémy v znížení podielu priemernej mzdy a minimálnej mzdy (úroveň 2 a pod 2) je vidieť v prípade okresov ako Komárno, Námestovo, Krupina, Banská Štiavnica, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Levoča, Veľký Krtíš, Bardejov, Kežmarok, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou, Gelnica, Rožňava, Humenné, Sobrance a Trebišov. Ďalších 20 okresov má hodnotu podielu 2,1 až 2,2. Znamená to,

že v podstatnej časti okresov Slovenska dosahuje priemerná mzda sotva dvojnásobok minimálnej mzdy, alebo je na úrovni dvojnásobku, resp. o niečo málo vyššia ako dvojnásobok minimálnej mzdy. Disponibilita príjmov obyvateľstva je v mnohých uvedených okresoch determinovaná okrem nízkych pracovných príjmov aj vyššou mierou nezamestnanosti, i dlhodobou nezamestnanosťou s vyšším počtom ľudí poberaajúcich dávky v hmotnej núdzi a ďalšie formy štátnej ingerencie.

T a b u ľ k a 1.7

Podiel priemernej mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy na úrovni okresov SR (2005 – 2017)

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bratislava	5,4	5,5	4,7	4,3	4,0	3,9	4,1	4,2	4,0	4,0	3,9	3,7	3,6
Malacky	3,8	3,9	3,4	3,1	3,0	3,0	3,1	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	2,9
Pezinok	3,9	4,0	3,5	3,2	3,1	3,1	3,2	3,3	3,2	3,2	3,1	3,0	2,9
Senec	4,1	4,2	3,6	3,3	3,6	3,5	3,7	3,8	3,6	3,6	3,5	3,4	3,3
Dunajská Streda	3,0	3,0	2,6	2,4	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2
Galanta	3,0	3,1	2,8	2,5	2,3	2,3	2,4	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3
Hlohovec	3,4	3,4	3,0	2,8	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5
Piešťany	3,5	3,6	3,1	2,9	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	2,5
Senica	3,1	3,2	2,8	2,6	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4
Skalica	3,4	3,5	3,0	2,7	2,4	2,5	2,6	2,7	2,6	2,7	2,6	2,6	2,5
Trnava	3,8	3,9	3,4	3,1	2,9	2,9	3,1	3,1	3,1	3,0	2,9	2,9	2,8
Bánovce nad Bebravou	2,8	2,9	2,6	2,4	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Ilava	3,1	3,2	2,8	2,6	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
Myjava	3,1	3,2	2,8	2,5	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3
Nové Mesto nad Váhom	3,3	3,3	2,9	2,7	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4
Partizánske	2,9	2,9	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1
Považská Bystrica	3,2	3,3	2,9	2,6	2,3	2,3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
Prievidza	3,2	3,2	2,8	2,5	2,6	2,3	2,5	2,5	2,5	2,4	2,3	2,4	2,2
Púchov	3,5	3,5	3,0	2,7	2,4	2,5	2,6	2,7	2,6	2,6	2,5	2,5	2,5
Trenčín	3,3	3,3	2,9	2,7	2,5	2,4	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4
Komárno	2,8	2,8	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	1,9	1,9
Levice	3,1	3,1	2,7	2,5	2,3	2,3	2,5	2,6	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3
Nitra	3,3	3,4	2,9	2,7	2,5	2,5	2,6	2,7	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4
Nové Zámky	2,9	3,0	2,6	2,4	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1
Šaľa	3,3	3,4	2,9	2,7	2,4	2,4	2,5	2,6	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
Topoľčany	2,9	3,0	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1
Zlaté Moravce	3,1	3,1	2,7	2,5	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3
Bytča	2,9	2,9	2,6	2,4	2,2	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2
Čadca	2,7	2,8	2,4	2,3	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1
Dolný Kubín	3,0	3,1	2,7	2,5	2,2	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Kysucké Nové Mesto	3,1	3,2	2,8	2,6	2,3	2,4	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4
Liptovský Mikuláš	3,1	3,2	2,8	2,5	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Martin	3,4	3,5	3,0	2,8	2,5	2,6	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,5	2,5
Námestovo	2,6	2,7	2,3	2,1	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Ružomberok	3,1	3,2	2,8	2,5	2,4	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2
Turčianske Teplice	2,8	2,9	2,5	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1
Tvrdošín	2,9	2,9	2,6	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1
Žilina	3,5	3,7	3,2	2,9	2,7	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	2,4

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Banská Bystrica	3,5	3,6	3,1	2,9	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	2,4
Banská Štiavnica	2,8	2,9	2,5	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0
Brezno	3,2	3,2	2,8	2,5	2,1	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Detva	2,9	3,0	2,6	2,4	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1
Krupina	2,8	2,8	2,4	2,2	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Lučenec	2,9	3,0	2,5	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1
Poltár	2,7	2,7	2,3	2,1	1,9	1,9	2,0	2,1	2,1	2,1	2,0	1,9	1,8
Revúca	3,3	2,8	2,4	2,2	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	1,9
Rimavská Sobota	2,7	2,7	2,3	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	1,9	1,8
Veľký Krtíš	2,6	2,6	2,3	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0	1,9	1,9	1,8
Zvolen	3,3	3,4	2,9	2,7	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
Žarnovica	3,0	3,1	2,7	2,5	2,3	2,3	2,4	2,5	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3
Žiar nad Hronom	3,2	3,3	2,8	2,6	2,4	2,4	2,6	2,6	2,6	2,6	2,4	2,4	2,3
Bardejov	2,4	2,4	2,1	2,0	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8
Humenné	2,8	2,9	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0
Kežmarok	2,8	2,8	2,5	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	1,9
Levoča	2,8	2,8	2,5	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0
Medzilaborce	2,7	2,7	2,3	2,1	2,0	2,1	2,1	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Poprad	3,3	3,3	2,9	2,7	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3
Prešov	3,1	3,1	2,7	2,5	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,2
Sabinov	2,7	2,7	2,3	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Snina	2,5	2,6	2,2	2,1	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Stará Ľubovňa	2,6	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Stropkov	2,4	2,4	2,1	2,0	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Svidník	2,5	2,5	2,2	2,0	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9
Vranov nad Topľou	2,7	2,7	2,3	2,2	2,0	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Gelnica	2,9	2,9	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,0	2,0
Košice I, II, III, IV	4,2	4,1	3,6	3,3	2,8	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	2,9	2,8	2,7
Košice – okolie	3,5	3,4	3,0	2,7	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3
Michalovce	3,1	3,1	2,6	2,4	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1
Rožňava	2,8	2,9	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0
Sobrance	2,7	2,7	2,3	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Spišská Nová Ves	3,0	3,1	2,7	2,4	2,3	2,3	2,3	2,4	2,3	2,4	2,2	2,2	2,1
Trebišov	2,8	3,0	2,4	2,2	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9

Poznámka: Zeleným sú vyznačené podiely priemernej mzdy a minimálnej mzdy väčšie ako 3, červeným sú vyznačené podiely priemernej mzdy a minimálnej mzdy menšie ako 2.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Vzhľadom na odporúčania ESV, aby sa minimálna mzda odvíjala od vývoja mediánu miezd, sa pozornosť zamerala i na skúmanie podielu mediánu mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy na úrovni okresov. V počiatku sledovaného obdobia (2005) bol viac alebo trojnásobok minimálnej mzdy iba v okresoch ako Bratislava, Malacky, Senec, Trnava a Košice I. až IV. Od roku 2008 sa v podstatnej časti okresov Slovenska dostáva hodnota podielu pod úroveň 2. V roku 2017 už ani v jednom okrese Slovenska nedosahovala hodnota podielu mediánu nominálnej mzdy a minimálnej mzdy úroveň 3. Až v 61 okresoch bola v roku 2017 hodnota podielu pod úrovňou 2 a v 5 okresoch na úrovni alebo pod úrovňou 1,5 (Svidník, Stropkov, Bardejov, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš, na úrovni 1,6: Komárno, Námestovo,

Lučenec, Poltár, Revúca, Kežmarok, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Vranov nad Topľou a Sobrance). Je evidentné, že takáto distribúcia pracovných príjmov nezakladá dostatočný priestor pre adekvátnu úroveň disponibilných príjmov vo väčšine okresov Slovenska. Nárast domácej spotreby, ktorá bola v poslednom období zaznamenaná na úrovni „makra“ bola s vysokou pravdepodobnosťou formovaná viac pôžičkami a úvermi na strane domácností, než rastom pracovných príjmov. Nemožno to zovšeobecňovať na celé územie Slovenska, ale je to symptomatické pre veľkú časť domácností vo vymenovaných okresoch na a pod úrovňou hodnoty podielu 2. Problém zaznamenatej nízkej úrovne miezd nie je vážny iba z pohľadu potreby generovania adekvátnej úrovne domácej spotreby v súčasnosti. Úzko súvisí s budúcou úrovňou starobných dôchodkov a vzhľadom na zrýchlenie starnutia slovenskej populácie aj s celkovým jej príspevkom k budúcej spotrebe. V neposlednom rade nízka úroveň miezd, spolu s neistotou vývoja na trhu práce vytvára seriózne bariéry na strane tvorby úspor.

T a b u ľ k a 1.8

Podiel mediánu mesačnej nominálnej mzdy a minimálnej mzdy na úrovni okresov SR (2005 – 2017)

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bratislava	3,6	3,7	3,2	3,0	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	2,8	2,6	2,5	2,3
Malacky	3,1	3,2	2,8	2,6	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,3
Pezinok	2,9	3,0	2,6	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2
Senec	3,0	3,1	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3
Dunajská Streda	2,4	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
Galanta	2,5	2,6	2,3	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Hlohovec	2,8	2,9	2,5	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1
Piešťany	2,8	2,8	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Senica	2,7	2,8	2,5	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Skalica	2,8	2,8	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2
Trnava	3,0	3,1	2,7	2,5	2,4	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2
Bánovce nad Bebravou	2,4	2,5	2,2	2,0	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9
Ilava	2,5	2,6	2,3	2,1	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0
Myjava	2,7	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0
Nové Mesto nad Váhom	2,8	2,8	2,5	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Partizánske	2,4	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
Považská Bystrica	2,6	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Prievidza	2,7	2,7	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	2,0	1,9
Púchov	2,8	2,8	2,4	2,3	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,1	2,1
Trenčín	2,6	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Komárno	2,4	2,4	2,1	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Levice	2,5	2,5	2,1	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8
Nitra	2,6	2,7	2,3	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Nové Zámky	2,5	2,5	2,2	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8
Šaľa	2,7	2,8	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Topoľčany	2,5	2,6	2,2	2,0	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	1,8
Zlaté Moravce	2,6	2,7	2,3	2,1	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Bytča	2,5	2,6	2,3	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Čadca	2,3	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7
Dolný Kubín	2,6	2,6	2,3	2,1	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9

Okres	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kysucké Nové Mesto	2,8	2,8	2,5	2,3	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1
Liptovský Mikuláš	2,6	2,6	2,3	2,1	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8	1,8
Martin	2,8	2,8	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0
Námestovo	2,3	2,3	2,0	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Ružomberok	2,6	2,6	2,2	2,1	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0	1,9	1,9	1,8	1,8
Turčianske Teplice	2,5	2,5	2,2	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8
Tvrdošín	2,4	2,4	2,1	1,9	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7
Žilina	2,8	2,8	2,5	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0
Banská Bystrica	2,8	2,8	2,4	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Banská Štiavnica	2,4	2,4	2,1	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7
Brezno	2,7	2,8	2,4	2,2	1,9	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Detva	2,6	2,6	2,3	2,1	1,9	2,0	2,0	2,1	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8
Krupina	2,5	2,5	2,1	2,0	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7
Lučenec	2,4	2,4	2,0	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6
Poltár	2,4	2,4	2,1	1,9	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6
Revúca	2,5	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6
Rimavská Sobota	2,3	2,3	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Veľký Krtíš	2,1	2,1	1,8	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Zvolen	2,7	2,8	2,4	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
Žarnovica	2,6	2,6	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Žiar nad Hronom	2,8	2,8	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Bardejov	1,9	1,9	1,6	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,4
Humenné	2,4	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7
Kežmarok	2,4	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6
Levoča	2,4	2,4	2,1	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7
Medzilaborce	2,4	2,4	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6
Poprad	2,7	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Prešov	2,5	2,6	2,2	2,1	2,0	1,9	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
Sabinov	2,2	2,2	1,9	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6
Snina	2,2	2,3	1,9	1,8	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Stará Ľubovňa	2,3	2,3	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6
Stropkov	2,0	2,0	1,8	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Svidník	2,1	2,1	1,8	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
Vranov nad Topľou	2,3	2,3	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6
Gelnica	2,6	2,6	2,2	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7
Košice I, II, III, IV	3,1	3,2	2,8	2,5	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2	2,1	2,1
Košice – okolie	2,7	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Michalovce	2,6	2,6	2,2	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7
Rožňava	2,4	2,4	2,1	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
Sobrance	2,3	2,3	2,0	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6
Spišská Nová Ves	2,6	2,6	2,3	2,1	1,9	1,9	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
Trebišov	2,5	2,5	2,1	1,9	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7

Poznámka: Zeleným sú vyznačené podiely mediánu miezd a minimálnej mzdy väčšie ako 3, červeným sú vyznačené podiely mediánu miezd a minimálnej mzdy menšie ako 2.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Na mapách Slovenska uvedených v nasledujúcich obrázkoch je možné sledovať ako sa podiel nominálnej priemernej mzdy a minimálnej mzdy na úrovni okresov posúval od roku 2005, do roku 2007, 2010 a 2017. Zvlášť lokálne Moranove koeficienty² pre podiel priemernej

² Viď. Príloha.

mzdy a minimálnej mzdy prezentujú priestorové problémy veľmi nízkych priemerných miezd. Od roku 2005 do roku 2017 sa zväčšuje plocha klastru problémových okresov na juhovýchode Slovenska. Podobne je to aj v prípade názornej priestorovej distribúcie hodnoty podielu mediánu miezd a minimálnej mzdy na ďalších obrázkoch. V prípade lokálnych Moranových koeficientov je pre aktuálny stav v okresoch Slovenska charakteristické zväčšenie klastra reprezentujúceho okresy s mimoriadne vážnymi problémami v oblasti pracovných príjmov. Možno predpokladať, že napriek „polepšeniu si“ ružovo vyznačenému okresu, ide o stav dočasný, nakoľko je obkolesený okresmi s veľmi nízkym podielom mediánu miezd a minimálnej mzdy.

Lokálne Moranove koeficienty dokumentujú mimoriadne veľké priestorové rozdiely/nerovnosti v distribúcii miezd v smere východ – západ Slovenska. Napriek mnohým opatreniam, ktoré sa zavádzali od roku 1993, odkedy sa výkonným aparátom štátu výraznejšie sledovala problematika málo rozvinutých regiónov, nemožno hovoriť o pozitívnom smere vývoja v dotknutej oblasti. Riešeniu problémov málo napomohlo výraznejšie alokovanie priamych zahraničných investícií na západe Slovenska ako na východe. Okresy na juhovýchode, severovýchode a východe Slovenska majú výrazné problémy s vývojom nezamestnanosti, i dlhodobej. Na konci roku 2015 bol síce prijatý Zákon o podpore najmenej rozvinutých okresov, ktorý je orientovaný na riešenie problémov nezamestnanosti, výraznejšie výsledky nie sú badať. Problémom je parciálne uchopenie problematiky rozvoja málo rozvinutých okresov, a to tak z pohľadu problémov kompetenčného charakteru výkonnej moci, ako aj toho, že orientácia na znižovanie nezamestnanosti ešte neznamená riešenie rozvoja málo rozvinutých okresov.

Ak sa na Slovensku v súčasnosti nízka úroveň miezd týka obyvateľstva v podstatnej časti okresov je postupné zvyšovanie minimálnej mzdy žiaduce, predovšetkým z pohľadu zvyšovania úrovne disponibilných príjmov a úrovne budúcich starobných dôchodkov. No nemalo by ísť o izolovaný prístup v riešení problémov vo väzbe na životnú úroveň obyvateľov a rozvoj regiónov (zmenšovanie obrovských regionálnych rozdielov). Obavy zamestnávateľov zo zvyšovania minimálnej mzdy sú z tohto pohľadu málo opodstatnené, ale opodstatnené sú z aspektu paušalizovaného prístupu využívajúceho priemerné hodnoty rôznych ukazovateľov pre riešenie problémov v priestore.

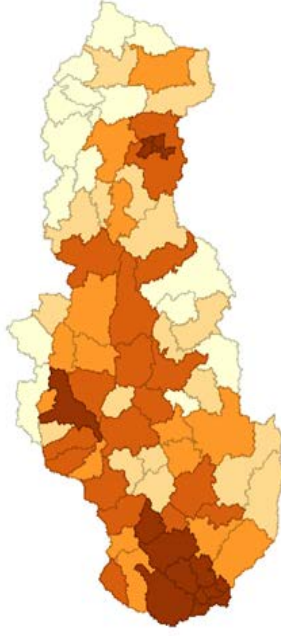
Je potrebné brať do úvahy to, čo jednotlivé regióny Slovenska čaká vo väzbe na očakávané zrýchlenie zavádzania nových technológií v zmysle Industry 4.0. Ide nielen o kvalitatívne zmeny v zamestnanosti, ale aj o isté zmenšovanie trhu práce v tých regiónoch, ktoré doposiaľ predstavujú zamestnanosť s vyššími mzdami. Nejde o „planého“ strašiaka nezamestnanosti v širokom rozsahu, ale bez komplexných riešení a adekvátneho poznania fungovania faktora času, ktorý znamená čas na prípravu zmien, čas na realizáciu zmien a čas konečných efektov, vývoj nepôjde pozitívnym smerom. Ani v prípade úrovne pracovných príjmov a zmenšenia rastúcich medziregionálnych a vnútroregionálnych mzdových nerovností.

Obrázok 1.4

Podiel priemernej a minimálnej mzdy v SR (2005, 2007, 2010, 2017)

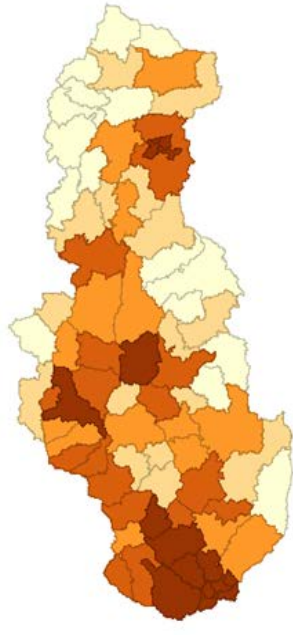
Quantile: PM05

[2,393;2,754]	(15)
[2,772;2,908]	(17)
[2,996;3,15]	(15)
[3,168;3,51]	(17)
[3,534;5,378]	(15)

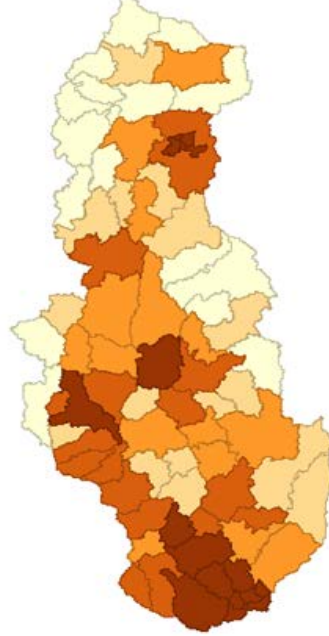
Quantile: PM10

[1,904;2,073]	(16)
[2,077;2,19]	(16)
[2,203;2,35]	(15)
[2,356;2,561]	(16)
[2,59;3,929]	(16)

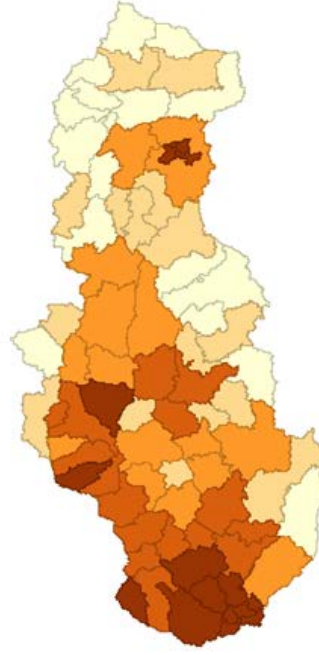
Quantile: PM07

[2,107;2,43]	(16)
[2,434;2,58]	(16)
[2,589;2,815]	(15)
[2,819;3,014]	(16)
[3,111;4,691]	(16)

Quantile: PM17

[1,809;1,943]	(16)
[1,949;2,136]	(16)
[2,14;2,257]	(15)
[2,28;2,469]	(16)
[2,485;3,572]	(16)

2005	2010
2007	2017

Poznámka: Usporiadanie obrázkov

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

O b r á z o k 1.5

Signifikantné (alfa=0,05) lokálne Moranove koeficienty² pre podiel priemernej a minimálnej mzdy v SR (2005, 2007, 2010, 2017)

LISA Cluster Map: okresy

☐ Not Significant (58)
☐ High-High (10)
☐ Low-Low (11)
☐ Low-High (0)
☐ High-Low (0)

LISA Cluster Map: okrese

☐ Not Significant (58)
☐ High-High (8)
☐ Low-Low (13)
☐ Low-High (0)
☐ High-Low (0)

LISA Cluster Map: okrese

☐ Not Significant (58)
☐ High-High (10)
☐ Low-Low (11)
☐ Low-High (0)
☐ High-Low (0)

LISA Cluster Map: okrese

☐ Not Significant (58)
☐ High-High (9)
☐ Low-Low (14)
☐ Low-High (0)
☐ High-Low (0)

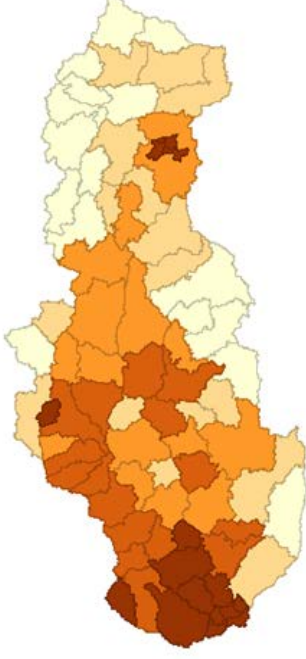
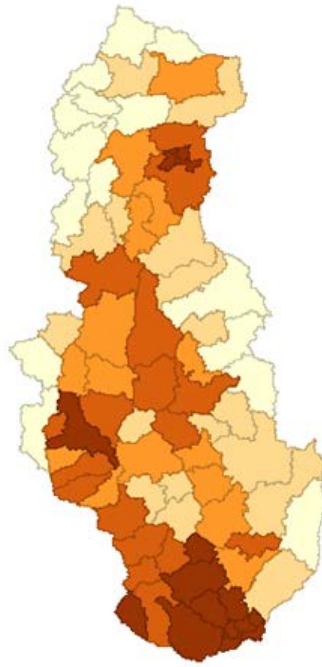
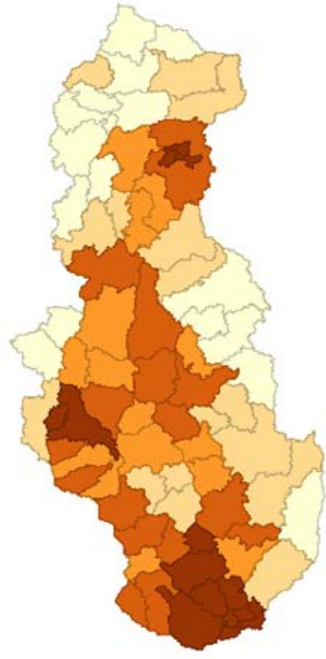
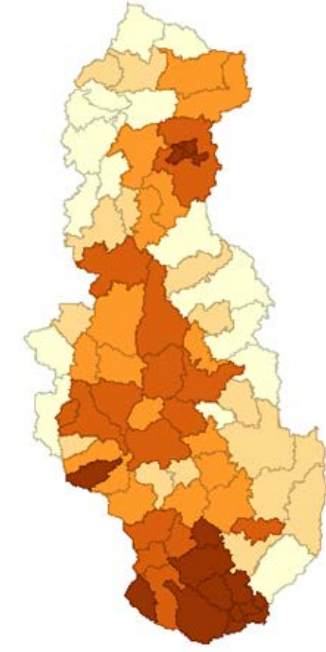
2005	2010
2007	2017

Poznámka: 1. Usporiadanie obrázkov , 2. vid' príloha.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Obrázok 1.6

Podiel mediánu a minimálnej mzdy v SR (2005, 2007, 2010, 2017)

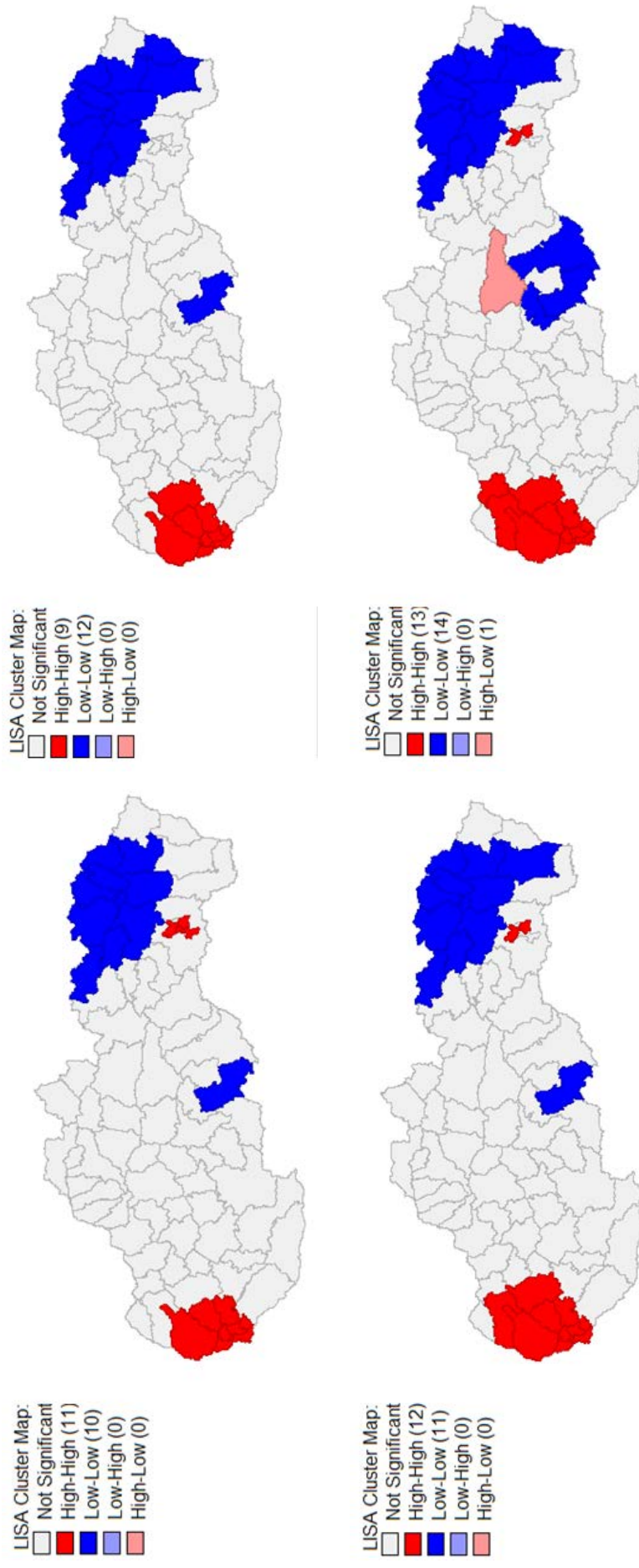
2005	2010
2007	2017

Poznámka: Usporiadanie obrázkov

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

Obrázok 1.7

Signifikantné ($\alpha=0,05$) lokálne Moranove koeficienty² pre podiel mediánu a minimálnej mzdy v SR (2005, 2007, 2010, 2017)

2005	2010
2007	2017

Poznámka: 1. Usporiadanie obrázkov , 2. vid'. príloha.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

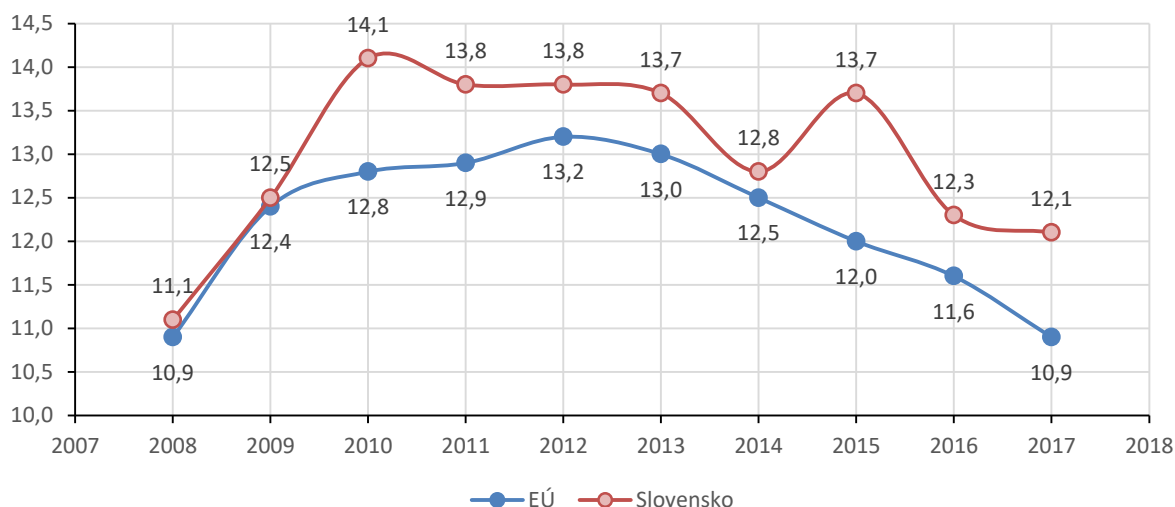
2. NEZAMESTNANOSŤ V REGIÓNOCH SLOVENSKA A SÚVISLOSTI S VÝVOJOM MIEZD

Štatisticky sledovaná miera nezamestnanosti na národnej úrovni za Slovensko vykazuje v posledných rokoch postupný mierny pokles, v sektore automobilového priemyslu rastie dopyt po pracovníkoch, ktorý už nie je možné podľa odborníkov pokrývať z domácich zdrojov a priemerná mzda rastie. Vedú sa diskusie o ďalšom zvyšovaní minimálnej mzdy, ktorú zamestnávateľia považujú za hrozbu pre malé a stredné podnikanie, zvlášť v menej rozvinutých okresoch Slovenska. Zo strany výkonnej moci je cieľom postupné zvyšovanie disponibilných príjmov, k čomu má prispieť i ďalší prírastok minimálnej mzdy. Národohospodárske ukazovatele, ktorých vývoj je prezentovaný veľmi optimisticky, však majú inú polohu pokiaľ sú skúmané v rámci medzinárodného porovnávania, ako aj na regionálnej úrovni dovnútra krajiny.

Podľa údajov OECD patrí Slovensko medzi krajiny s najväčšími regionálnymi rozdielmi v ukazovateľoch ako disponibilné príjmy, zamestnanosť a nezamestnanosť (z 33 hodnotených krajín). Napriek úspešnému znižovaniu miery nezamestnanosti sa Slovensko stále radí medzi tie krajiny EÚ, kde je národná miera nezamestnanosti relatívne vysoká. V roku 2017 bola o niečo vyššia ako v SR vo Fínsku, Lotyšsku, Portugalsku, Francúzsku, na Cypre, v Chorvátsku a Taliansku a zásadne vyššia v Grécku a Španielsku. Hodnoty miery nezamestnanosti v krajinách EÚ za obdobie 2005 – 2017 a poradie v roku 2017 udáva tabuľka P2.1 v Prílohe 2. Odlišnosti smerovania vo vývoji znižovania miery zamestnanosti po roku 2009 medzi Slovenskom a priemerom za EÚ udáva nasledujúci graf.

G r a f 2.1

Vývoj miery nezamestnanosti v SR a EÚ (2008 – 2017)

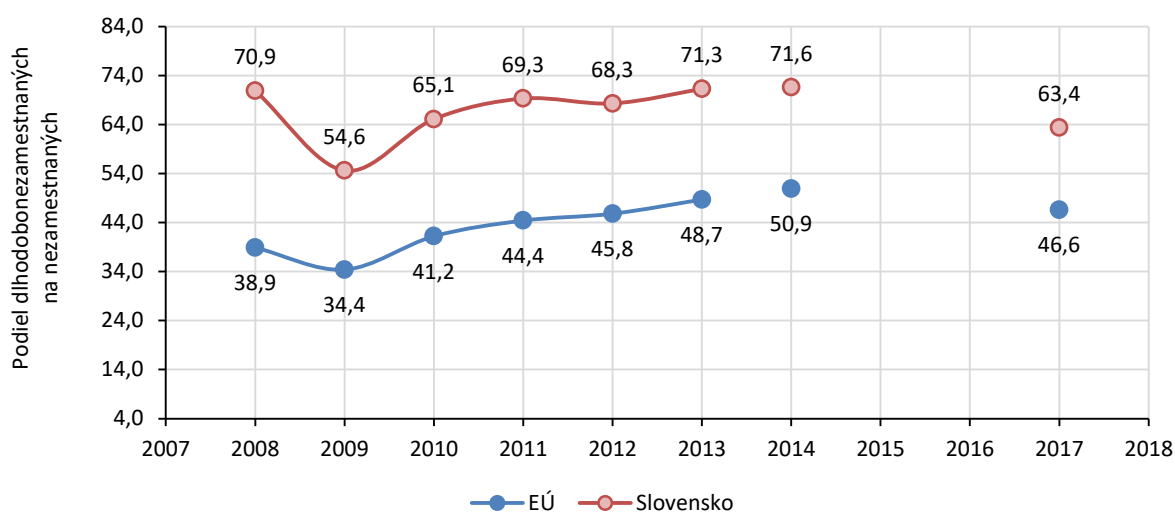

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Veľmi nepriaznivé umiestnenie Slovenska pretrváva v prípade dlhodobej nezamestnanosti (63,4 %) a nezamestnaných viac ako 2 roky (45 %), kde je na tom v rámci krajín EÚ horšie ako Slovensko už len Grécko (73,1 %, 52,5 %). Vývoj týchto ukazovateľov je uvedený v tabuľke P2.2 a v tabuľke P2.3 v Prílohe. Takmer vo všetkých krajinách EÚ sa od roku 2010 zvýšila miera dlhodobej nezamestnanosti, čo sa pripisuje nástupu krízy v roku 2008. Následne rok, alebo dva roky sa znižovala a od roku 2013, resp. 2014 sa opäť zvýšila. Vývoj po roku 2014 ukazuje na diferencovaný vývoj miery dlhodobej nezamestnanosti v krajinách EÚ tak jej úrovne, ako aj smeru k zvyšovaniu, resp. k znižovaniu. Vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti nad úrovňou 50 % nie je problémom iba niektorých transformovaných krajín ako napríklad Bulharsko a Slovensko, ale aj starých členov EÚ ako Grécko, Portugalsko Taliansko a Belgicko. Významne nižšiu úroveň ako Slovensko má v dotknutom ukazovateli spomedzi transformovaných krajín Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Rumunsko i Estónsko. Podobné „garde“ vo vývoji je možné vidieť i za vývoj miery dlhodobej nezamestnanosti nad 2 roky. Vývoj zásadne diferencovanej úrovne dlhodobej nezamestnanosti (2 a viac rokov) za Slovensko a EÚ udáva nasledujúci graf.

G r a f 2.2

Vývoj podielu dlhodobej nezamestnanosti na nezamestnanosti v SR a EÚ (% , 2008 – 2017)

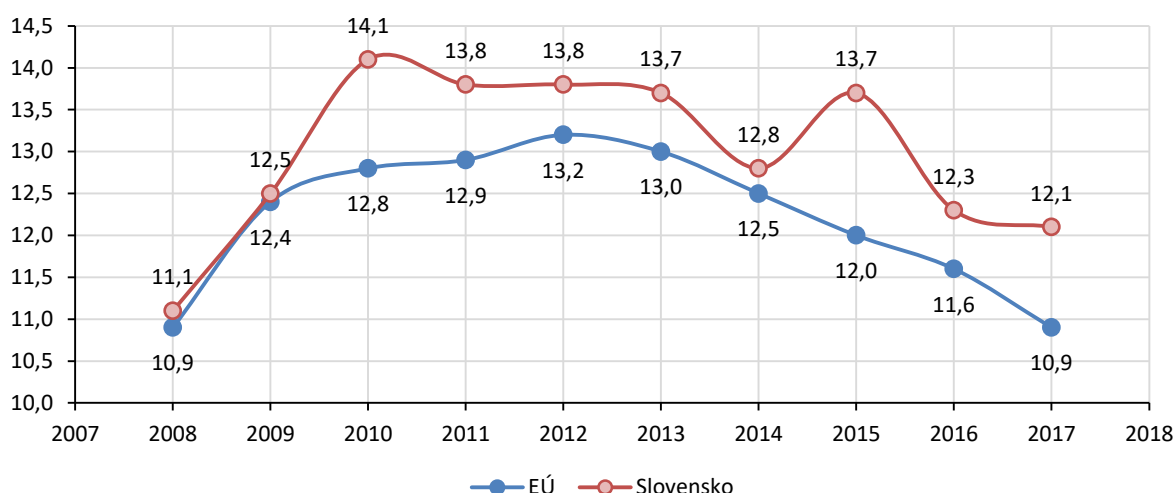

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Vysoká úroveň dlhodobej nezamestnanosti charakterizuje nielen pretrvávajúce problémy v ekonomike (a to aj napriek hospodárskemu rastu), ktoré sa premietajú v aktuálnej situácii na trhoch práce, ale z hľadiska rozsahu v určitých málo rozvinutých regiónoch významne determinuje hladinu disponibilných príjmov obyvateľstva. Tým sa nepodiel'a adekvátnym spôsobom na formovaní domáceho dopytu na strane domácností a obmedzuje stabilizovanie a rozvoj regionálnej ponuky podnikov výroby a služieb. Kumulovaním pôsobenia takých faktorov ako je zrýchľovanie starnutia populácie, vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti, mimoriadne nízke príjmy, predovšetkým nízka úroveň pracovných príjmov, dochádza k nepriaznivému

formovaníu podmienok pre generovanie budúcich starobných dôchodkov. K uvedenému sa budú postupne priradovať i efekty viac alebo menej pozitívneho, či dokonca negatívneho charakteru, ktoré sú spojené s „nasadzovaním“ nových technológií v zmysle štvrtej priemyselnej revolúcie. Je vysoko pravdepodobné, že tie krajiny, ktoré nemajú doteraz vyriešené problémy s vyššou mierou nezamestnanosti, predovšetkým dlhodobej a veľmi pomaly sa adaptujú na nové podmienky nielen z pohľadu budúcich potrieb trhu práce v oblasti vzdelávania, ale nemajú jasno tiež pri „hľadaní“ alternatívnych pilierov ekonomiky, môžu počítať s problémami v zamestnanosti, veľmi zložito riešiteľným ďalším zvýšením dlhodobej nezamestnanosti a so zvyšovaním sociálneho pnutia v problémových regiónoch. Dotýka sa to Slovenska, predovšetkým veľkej časti jeho regiónov na severovýchode a juhovýchode krajiny. Pritom nejde iba o samotnú vysokú mieru dlhodobej nezamestnanosti, ale pomerne zafixovaný stav životnej úrovne väčšiny tam žijúcich obyvateľov, s charakteristikami rezignácie u staršej generácie a s vysokým podielom odchádzajúcej mladej skupiny populácie za prácou na západ krajiny, alebo do zahraničia. Veľká časť mladých však v regiónoch bez pracovných príležitostí zostáva a v súčasnosti je signifikantným problémom Slovenska miera nezamestnanosti mládeže so základným a nižším ako stredoškolským vzdelaním (20 – 24-roční), ktorá je na úrovni až 37,7 %, taktiež podiel skupiny mladých ľudí vo veku 15 až 24 rokov na celkových nezamestnaných, ktorí sa nevzdelávajú ani formálne ani neformálne, sú bez pracovných návykov (11,2 %). Nejde o nezanedbateľný potenciál populácie, u ktorého možno predpokladať, že prejavy nespokojnosti s podmienkami života budú razantnejšie ako u starších. Nasledujúca tabuľka dokumentuje vývoj podielu osôb vo veku 15 – 24 rokov v EÚ a na Slovensku, ktorí nie sú zamestnaní a ani neštudujú.

G r a f 2.3

Podiel NEET v EÚ a SR (% , 2008 – 2017)

Poznámka: NEET je podiel ľudí vo veku 15 – 24 rokov, ktorí nie sú zamestnaní a ani neštudujú (ani formálne ani neformálne vzdelávanie), resp. neabsolvujú školenia na celkovom počte nezamestnaných. Je to najvhodnejšia miera nezamestnanosti mladých.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Faktom je, že proces starnutia sa na Slovensku zrýchľuje neskôr ako vo väčšine krajín EÚ. Znamená to, že na trh práce momentálne vstupuje ešte relatívne veľká masa ľudí, ktorí sa musia rýchlo prispôbiť, preorientovať, na viac žiadanú prácu. Vzhľadom na ich regionálnu alokáciu, vzdelanostnú úroveň, sklon k pravidelnej práci a odchodu za prácou sa skôr pre automotive uprednostňuje dovoz pracovníkov zo zahraničia. Podľa prognózy demografického vývoja do roku 2080 možno očakávať na Slovensku prudké zníženie podielu obyvateľov vo veku 15 – 64 rokov, viac ako za EÚ celkom. Zdá sa, že zásadným zúžením ľudského potenciálu pre pracovný trh sa otázka s nezamestnanou skupinou mladých „vyrieši“, len treba počkať! Dlhodobý je najvyšší podiel obyvateľov vo vekovej skupine 15 – 64 rokov v Prešovskom, Košickom a Nitrianskom kraji. Práve v okresoch Prešovského a Košického kraja je vyššia a vysoká miera dlhodobej nezamestnanosti. Prognóza demografického vývoja ukazuje na to, že v roku napríklad 2035 sa proporcie nezmenia a najvyšší podiel ľudí vo veku 15 – 64 rokov bude žiť v Prešovskom a Košickom kraji, pridajú sa aj niektoré okresy Žilinského kraja. Znamená to, že pokiaľ sa príprava na povolania podľa požiadaviek trhu práce v dotknutých regiónoch nezmení, bude problém vyššej a vysokej miery dlhodobej nezamestnanosti pretrvávajúť v nástupníctve novej generácie. Potom nízka úroveň príjmov, s vysokým podielom sociálnych dávok na celkových príjmoch, bude generovať veľmi úzky manévrovací priestor pre spotrebu (zadĺženie domácností bude vysoké a nebude možné ho prolongovať aj vzhľadom na nastavenie nových pravidiel poskytovania pôžičiek a úverov zadĺženým). Dôkazom dlhodobejšieho zafixovania horšej kvality života v niektorých regiónoch Slovenska sú aj relatívne nízke hodnoty očakávanej dĺžky života, ktoré sú v prípade mužov najnižšie v Prešovskom a Košickom kraji, v prípade žien v Košickom a Nitrianskom kraji. Z pohľadu celkovej disponibilít ľudských zdrojov, ktorá je aj pre budúce obdobie najvýraznejšia v okresoch Prešovského kraja a najvyššej miery nezamestnanosti, najmä dlhodobej vo viacerých okresoch, je situácia v tomto kraji z pohľadu príjmov mimoriadne kritická. Je potrebné uviesť, že významnou zložkou v štruktúre obyvateľov tohto kraja je rómska populácia so zásadne vysokou úrovňou natalít žien a signifikantnou početnosťou detí v domácnostiach.³ Aj keď je kvalita vzdelávania porovnateľná s kvalitou vzdelávania v ostatných krajoch je podstatné, že sa nedarí vo veľkej časti regiónov s rómskou populáciou zabezpečiť porovnateľné pracovné návyky a školskú dochádzku. Pokračovanie takého vývoja vedie v mnohých regiónoch s narastajúcim počtom rómskej populácie k letargii nerómskeho obyvateľstva, alebo k hraničným riešeniam, kedy z dôvodu absencie akýchkoľvek pracovných miest, žiadnej perspektívy vytvárania nových a rýchlejšej devastácie infraštruktúry územia, opúšťajú svoje domovy. Typickým príkladom je obec Dobšiná, ešte v nedávnej minulosti známa ťažbou a veľmi dobre vybudovanou celkovou infraštruktúrou (a takých obcí je na Slovensku veľmi veľa). Ide o mimoriadne vážnu súvislosť nezamestnanosti a disponibilít ľudských zdrojov, kedy v regióne dochádza k deštrukcii vybudovanej infraštruktúry, ale aj k destabilizácii možností využitia potenciálu územia a k jeho úpadku.

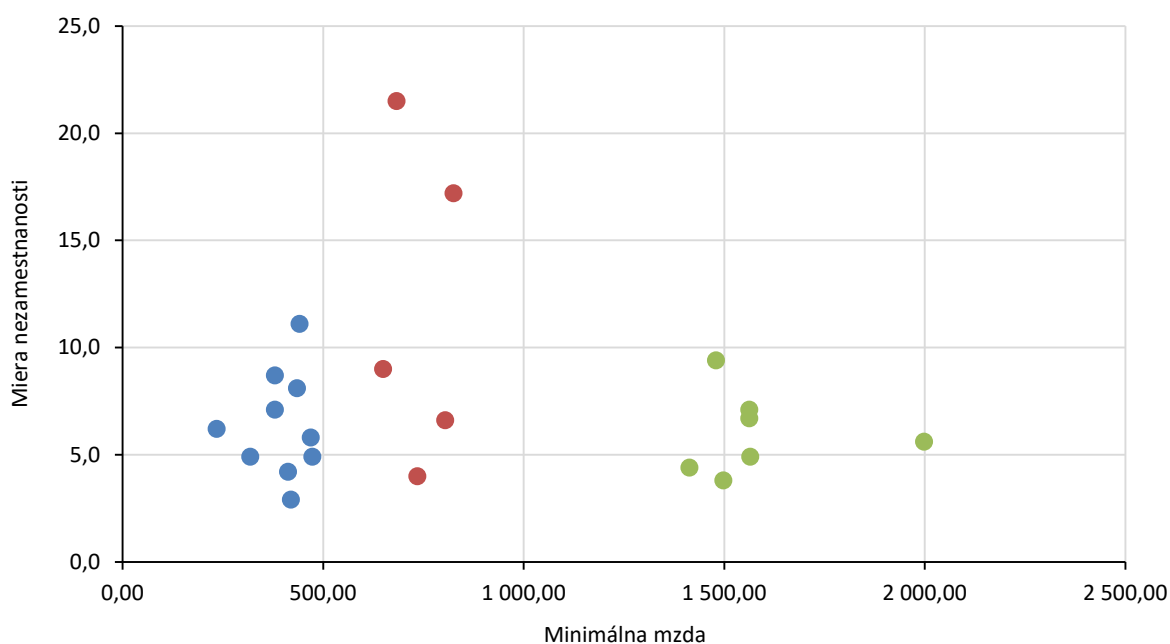
³ Opäť rastie počet maloletých matiek, ktoré neukončili základnú školskú dochádzku a svoju budúcnosť vidia v permanentnom materstve ako príležitosti získať príjem od štátu.

V prípade mladých nezamestnaných bez vzdelania na Slovensku v súčasnosti bude pre spoločnosť v budúcnosti náročnejšie zabezpečovať ich sociálne príjmy a starobný dôchodok, ako aj potenciálne vyššiu mieru výdavkov na riešenie kriminality, ku ktorej budú mať nezamestnaní bez akýchkoľvek pracovných návykov „blízko“ a riešiť problémy v zdravotnej starostlivosti pre ľudí, ktorí sa ocitnú na okraji spoločnosti s vážnymi ochoreniami a bez adekvátnych príjmov.

Vzhľadom na to, že pozornosť tejto kapitoly je sústredená na vzťah nezamestnanosti, priemernej a minimálnej mzdy, zisťovalo sa aká závislosť je medzi nimi. Či mal vôbec „inštitút“ minimálnej mzdy v doterajšom období s mierou nezamestnanosti v krajinách EÚ nejakú súvislosť. Nie je to len z toho dôvodu, že zvyšovanie minimálnej mzdy sa široko politicky diskutuje a dosiahnutie konsenzu zainteresovanými stranami je mimoriadne problematické (pritom v niektorých krajinách EÚ nie je minimálna mzda vôbec „zavedená“), ale je zaujímavé zistiť aj to, či existujú skupiny krajín s podobnou úrovňou minimálnej mzdy a zároveň aj s podobnou mierou nezamestnanosti.

O b r á z o k 2.1

Vzťah minimálnej mzdy a miery nezamestnanosti v krajinách EÚ (2017)

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Na obrázku je možné pozorovať tri skupiny krajín. Do prvej skupiny možno zaradiť krajiny ako Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Česká republika, Slovensko, Chorvátsko, Estónsko a Poľsko, v ktorých je minimálna mzda v intervale do 500 eur a nezamestnanosť v intervale 2,9 – 11,1 %. Do druhej skupiny patria krajiny ako Portugalsko, Grécko, Malta, Slovinsko, Španielsko, s minimálnou mzdou v pásme 500 až 1 000 eur a nezamestnanosťou od 4,0 do 21,5 %. Tretiu skupinu reprezentujú: Spojené kráľovstvo, Francúzsko,

Nemecko, Belgicko, Írsko, Holandsko, Luxembursko s minimálnou mzdou okolo 1 500 eur a nezamestnanosťou v rozpätí od 4,4 do 9,4 %. Miera nezamestnanosti bez ohľadu na výšku minimálnej mzdy je približne v rovnakom pásme od 3,8 do 9,4 % (okrem Grécka s 21,5 percentami nezamestnanosti a Španielska s 17,2 percentami nezamestnanosti). Takže možno konštatovať, že medzi mierou nezamestnanosti a minimálnou mzdou na úrovni krajín EÚ súvislosť nie je.

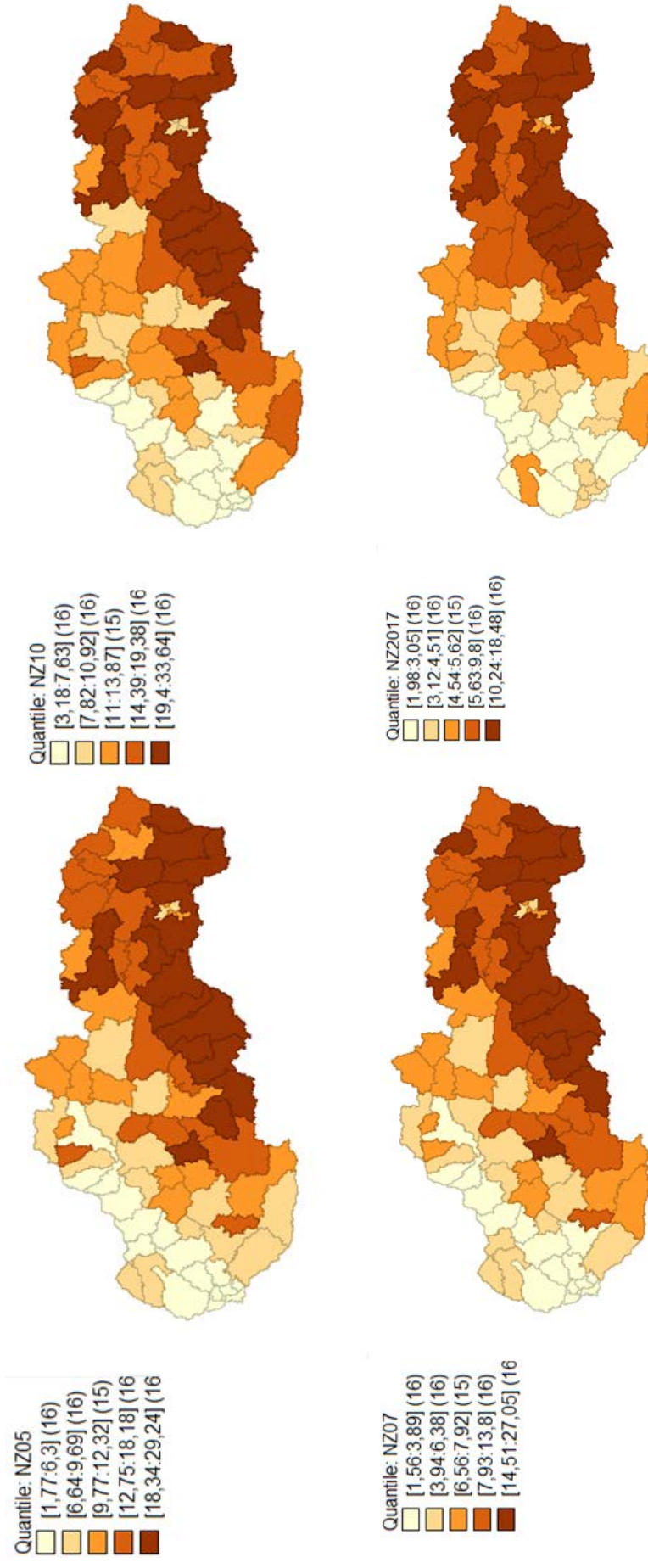
Vzhľadom na veľmi veľké regionálne diferencie v miere nezamestnanosti, i dlhodobej a taktiež na signifikantné rozdiely v úrovni priemernej mzdy na Slovensku bolo zaujímavé zistiť či, resp. ako sa pri stanovenej minimálnej mzde na národnej úrovni a jej posune „objavia“ z priestorového pohľadu súvislosti, teda ako sa pri zvýšení národnej úrovne minimálnej mzdy uskutoční na úrovni regiónov (okresov) zmena v nezamestnanosti.

Diagnostikovať nezamestnanosť na regionálnej úrovni znamená prezentovať určitú rovinu súvislostí a závislosti. Nasledujúce obrázky dokumentujú výsledky skúmania závislosti nezamestnanosti od vývoja priemernej mzdy a minimálnej mzdy na úrovni okresov SR.

Výsledky použitého priestorového modelu pre získanie lokálnych Moranových koeficientov za vybrané roky 2005, 2007, 2010 a 2017 vo všeobecnosti vyjadrujú, že ak sa zvýši podiel priemernej mzdy a minimálnej mzdy o 1 jednotku, zníži sa nezamestnanosť o 6,26 percentuálnych bodov. Táto hodnota sa môže zvýšiť alebo znížiť v závislosti od hodnôt okolia (dôsledok priestorového charakteru modelu). Ekvivalentne platí, že ak sa zníži podiel priemernej mzdy o 1 jednotku, zvýši sa nezamestnanosť o 6,26 percentuálnych bodov. Táto hodnota sa môže zvýšiť alebo znížiť v závislosti od hodnôt okolia (dôsledok priestorového charakteru modelu). Dôležitejšie je však „rozvinutie“ klastrových máp podľa jednotlivých rokov. Kým v rokoch 2005 a 2007 zostávajú klastrové mapy okresov približne v podobnom tvare tak v roku 2010, kedy sa významnejšie začali prejavovať dopady krízy, sa zredukoval klaster s najnižšou úrovňou miery nezamestnanosti na západe Slovenska a rozšíril sa klaster s najvyššou mierou nezamestnanosti na severovýchode a juhu krajiny. V roku 2017 sú rozdiely medzi západom a východom SR ešte výraznejšie, síce sa viditeľne zväčšil klaster okresov s najnižšou mierou nezamestnanosti na západe krajiny, ale signifikantne sa rozrástol klaster s najvyššou mierou nezamestnanosti na severovýchode a juhovýchode Slovenska.

Obrázok 2.2

Miera nezamestnanosti v okresoch SR

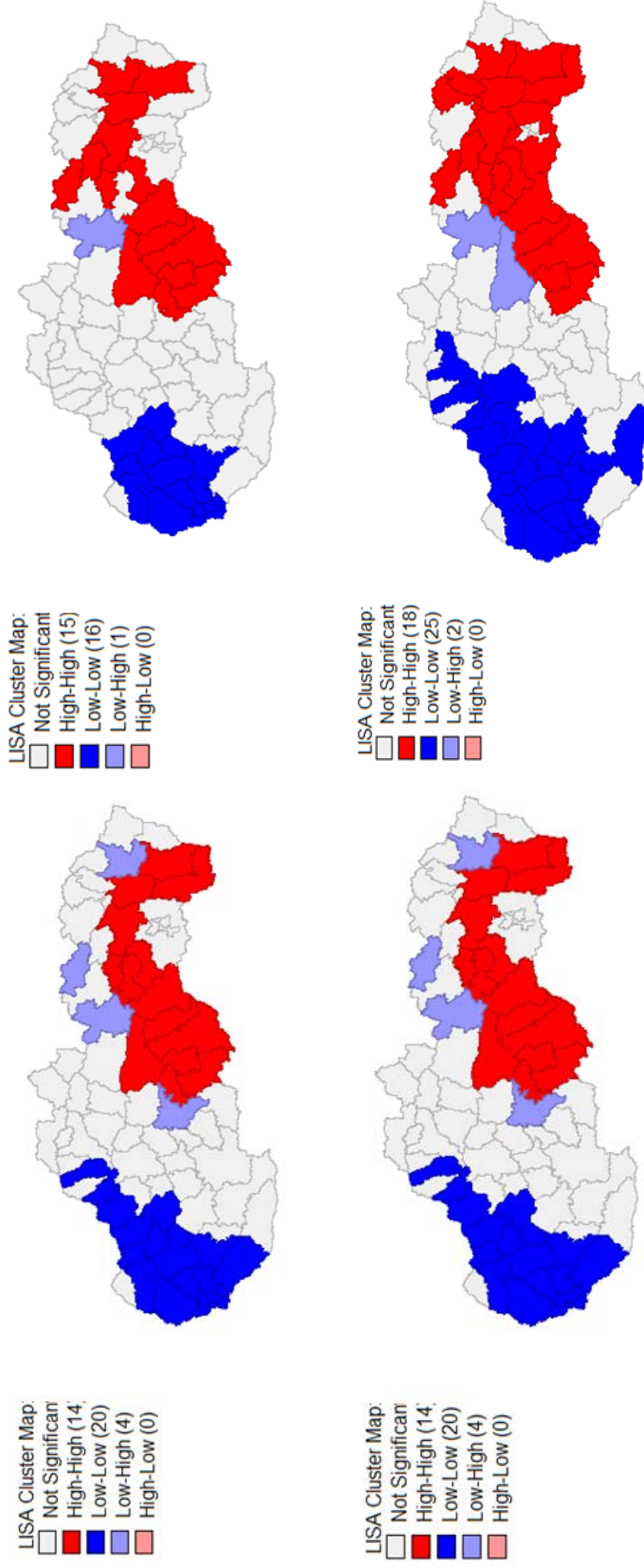
2005	2010
2007	2017

Poznámka: Usporiadanie obrázkov

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo ŠÚ SR.

O b r á z o k 2.3

Signifikantné (alfa=0,05) lokálne Moranove koeficienty pre mieru nezamestnanosti v SR (2005, 2007, 2010, 2017)

2005	2010
2007	2017

Poznámka: Usporiadanie obrázkov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR.

Ako už bolo uvedené, izolovaný pohľad na mieru nezamestnanosti, ktorá na národnej úrovni postupne klesá, neumožňuje odhaliť reálne problémy nezamestnanosti a štrukturálne zvláštnosti procesov na trhu práce. Až regionálny, nie izolovaný prístup, dokáže odpovedať na viacero súvislostí nezamestnanosti. V prvom rade ide o to, že reálne riešenie nezamestnanosti, pozitívne výsledky, sa dotýkajú iba regiónov na západe Slovenska a sú zviazané s rozvíjaním automotive a s nim súvisiacimi dodávateľmi, čo významne podporuje zväčšovanie diferencií v zamestnanosti, nezamestnanosti a v disponibilite príjmov medzi regiónmi na západe a východe (severovýchode a juhovýchode) krajiny. O aké veľké diferencie a medzi ktorými okresmi východu a západu ide možno vyčítať z predchádzajúcich obrázkov klastrov. Zväčšovanie rozdielov medzi západom a východom krajiny však nie je iba v dôsledku zlepšovania situácie v niektorých regiónoch na západe krajiny. Je to aj v dôsledku všeobecného zhoršovania podmienok vo veľkej časti okresov na juhovýchode a severovýchode Slovenska. Pritom pre vývoj v nich je symptomatické, že aj keď sa v určitých okresoch situácia v niektorých parametroch zlepšila, išlo skôr o krátkodobý, neudržateľný stav.

Na dlhodobé, iba parciálne, riešenie ekonomických a sociálnych problémov na severovýchode a juhovýchode krajiny poukazujú viacerí odborníci permanentne. Rastúce nerovnosti najskôr medzi regiónmi (kraje, okresy) postupne prerástli aj do nerovností vnútri regiónov. Dlhodobými problémovými sa profilujú Prešovský a Košický kraj, z pohľadu nízkej disponibilite príjmov obyvateľstva i kraj Nitriansky. V posledných rokoch sa k nim radí i veľká časť upadajúcich okresov Banskobystrického kraja. V porovnaní s nimi možno okresy Bratislavského a Trnavského kraja hodnotiť ako neproblémové (i keď nie úplne všetky).

Problematika všeobecne nízkej disponibilite príjmov sa najskôr zredukovala iba na problémy zaostalých regiónov v roku 1993. Neskôr sa otázky riešenia vysokej miery nezamestnanosti dostali do pozornosti a do zákona ako podpora najmenej rozvinutých okresov (rok 2015). Nie je účelné pozastavovať sa nad zmyslupnosťou akčných plánov rozvoja okresov s najvyššou mierou nezamestnanosti, nakoľko tieto v izolovanej podobe neprinesú očakávané výsledky. Ak sa totiž vysoká miera nezamestnanosti v určitých regiónoch spája s potenciálom chudoby, nejde o komplexný pohľad na riešenie problému nízkej úrovne disponibilných príjmov obyvateľstva. Táto sa nachádza v rovine odstraňovania problému i rastúceho počtu chudobných pracujúcich. Až komplexnosť prístupu k tejto problematike je šancou na riešenie, ktorého výsledkom bude zmenšovanie existujúcich významných rozdielov medzi regiónmi i vnútri regiónov. Tento prístup musí zohľadniť využitie potenciálu regiónov v budúcnosti tak, aby ľudské zdroje dostali príležitosť participovať na generovaní vyššej úrovne ekonomického potenciálu regiónu. Ak sa to doposiaľ v plnej miere nevyužívalo cez inovačný potenciál a investičné projekty, môže sa to „skúsiť“ cez smart koncepcie, ktoré nebudú cielené len na budovanie smart cities, ale na smart regióny s adekvátnym priestorovým dosahom od východu na západ krajiny.

Určujúcim pre budúcnosť je však nájdenie alternatívnych pilierov slovenskej ekonomiky, ktoré sa v regiónoch majú premietnuť v zmyslupnom využití ľudského potenciálu

v smere rastu reálnych disponibilných príjmov a zvyšovania kvality života obyvateľov všetkých vekových skupín.

Alternatívne piliere ekonomiky Slovenska sú potrebné z dôvodu nízkej miery ďalšej udržateľnosti v súčasnosti nosného piliera ekonomiky – automobilového priemyslu, ktorého budúcnosť je významne určovaná vonkajšími podmienkami tak v technickej, technologickej, ako aj v širšie chápanej spotrebiteľskej oblasti. Zároveň sa intenzívnejšie diskutujú otázky bezpečnosti krajiny, čo predstavuje možnosť vytvorenia nového „portfólia“ pilierov ekonomiky. Má sa na mysli napríklad kybernetická bezpečnosť, ale najmä potravinová bezpečnosť, a to nielen vo vzťahu k výrobe kvalitných poľnohospodárskych komodít a potravín domácej proveniencie, ale aj k zabezpečeniu dostatku vodných zdrojov do budúcnosti. Vyžaduje to zmenu pohľadu a prístupov v doterajšom využívaní územia Slovenska na vodohospodárske a poľnohospodárske účely, na spracovateľský sektor, ktorý zabezpečuje vstupy do a výstupy z poľnohospodárstva, ako aj na fungovanie obchodných reťazcov celkovo, na prepojenie regionálnych trhov s potravinami domácej proveniencie s lokálnym cestovným ruchom, zdravotníctvom a školstvom. Potenciál regiónov Slovenska je pre tieto oblasti obrovský, podmienky pre rozvinutie sú však limitované dlhodobou pôsobiacim rezortizmom, špecifickými záujmovými skupinami, mnohými chybami z čias transformácie a zmenami organizačnej štruktúry poľnohospodárskych, spracovateľských podnikov a služieb. S tým súvisí destabilizácia a postupný zánik potrebnej prípravy poľnohospodárskych a potravinárskych odborníkov v rámci vzdelávacej sústavy SR. Je však evidentné, že intenzívna orientácia tak na potravinovú, ako aj kybernetickú bezpečnosť by sa svojou podstatou dotýkala každého okresu Slovenska. Pochopiteľne nie v rovnakej miere produkcie, ale najmä v oblasti služieb a obchodu. „Nasadzovanie“ nových technológií zasahuje všetky oblasti spoločnosti a život každého jednotlivca, v budúcnosti ešte oveľa významnejšie, čo vyžaduje intenzívnu a širokú prípravu odborníkov v oblasti informačných technológií. Tomu má zodpovedať i regionálny „záber“ v smere zmien vo vzdelávacej sústave krajiny. Zvyšovanie úrovne disponibilných príjmov obyvateľov/životnej úrovne by malo spolu so zabezpečením zodpovedného využitia ľudských zdrojov na regionálnej úrovni viesť k tomu, aby prírastky ekonomickej výkonnosti regiónov znamenali zásadnejšie zmenšovanie regionálnej diferenciácie. Nestačí teda riešiť iba nezamestnanosť, ako určitý zdroj potenciálneho sociálneho pnutia, resp. z dôvodu zistenia, že určité percento ľudí žije na hranici alebo pod hranicou chudoby podľa používanej metodiky, ktorá sa účelovo mení (Eurostat).

ZÁVER

Nezamestnanosť na akejkol'vek regionálnej úrovni je iba dôsledkom rozhodnutí riadiacich autorít tak mimoregionálneho, ako aj vnútroregionálneho pôsobenia. Nie je zodpovedné ukrývať sa za zákonitosti fungovania trhu, za previazanosť s globalizačnými procesmi, transformačnými princípmi v oblasti privatizácie, decentralizácie a liberalizácie, a považovať tým vysokú nezamestnanosť i dlhodobú za jednoznačne prirodzenú. Dôvody pre takéto tvrdenie sú v rovine nielen praktickej humánnosti, ale aj v oblasti kvality života človeka v budúcnosti, človeka, ktorý má dôvod a právo sa ako človek prezentovať tisíce rokov, i viac, svojej existencie.

Nezamestnanosť znamená také využitie potenciálu regiónov, pri ktorom sú ľudské zdroje z rôznych dôvodov využívané menej ako by bolo adekvátne, nielen z pohľadu rastu ekonomického potenciálu regiónu, ale predovšetkým zabezpečenia kvality života obyvateľov, ktorí v ňom žijú. V konečnom dôsledku, vzhľadom na fungovanie systému peňazí, je nezamestnanosť určujúcim determinantom v procese straty príjmu. Namiesto pracovného príjmu, ktorý reprezentuje aj skúsenosti a zručnosti nadobudnuté rokmi v konkrétnych profesiách, disponujú nezamestnaní po určitú dobu podporou v nezamestnanosti a neskôr napríklad dávkami v hmotnej núdzi, či súčasne aj inými sociálnymi dávkami, resp. nedisponujú. Tí mladí ľudia, ktorí priamo po ukončení vzdelávania prešli do stavu nezamestnaných, majú namiesto pracovného príjmu príjem sociálny a obmedzenú možnosť nadobúdať praktické pracovné skúsenosti. Živorenie bez zamestnania – práce, ktorá formuje človeka v zodpovednostnej oblasti, ako aj pri budovaní hierarchie hodnôt individuálnych či spoločenských, vedie často spolu s potrebou „mať“ k uspokojovaniu individuálnych potrieb nezákonnými cestami. Keďže ide o previazanosť procesov v oblasti zabezpečovania zákonnosti a poriadku, rast kriminálnych aktivít, na ktorých sa podieľajú i nezamestnaní, vyvoláva zvyšovanie výdavkov štátnej správy i samospráv na ich potlačovanie a represívne opatrenia. Život bez zamestnania – práce vedie vo väzbe na stratu príjmu k zvýšenej chorobnosti, ba v mnohých prípadoch bezvýchodiskovosti v ťažkých životných situáciách i k smrti, čo dokumentuje rad výskumných štúdií renomovaných svetových inštitúcií. Rast ochorení nezamestnaných, najmä psychosomatického a onkologického charakteru, ktoré vyžadujú dlhodobú liečbu, je spojený so zvyšovaním výdavkov na ich liečenie na strane štátu. Uvedené znamená, že ide nie o parciálne procesy, ktorými človek v prípade straty zamestnania – práce prechádza, či o izolovaný problém vysokej miery nezamestnanosti a jej riešenie na strane štátu, ale o procesy veľmi úzko prepojené tak medzi jednotlivcom a štátom, ako aj medzi širokými dôsledkami u jednotlivca a rastúcich potrieb štátnej ingerencie na všetkých úrovniach. Výsledky kombinácie uvedených procesov sa premietajú v úrovni využitia potenciálu regiónov a kvalite života jeho obyvateľov, čo mnohé priemerné ukazovatele sledované v súčasnosti ani nemôžu postihnúť.

Zmenšenie príjmu, viac alebo menej radikálne v dôsledku straty zamestnania – práce, znamená nielen limitovanie osobnej spotreby. Obmedzenie kúpyschopnosti u väčšej časti obyvateľstva/domácností v určitom regióne vedie k zásadnému zúženiu manévrovacieho priestoru a fungovania podnikov poskytujúcich vnútroregionálne služby, ktoré aby prežili často buď redukovávajú stav zamestnancov, alebo poskytujú mzdy na úrovni minimálnej mzdy, alebo nižšie platy sú poskytované priamo „na ruku“. V mnohých regiónoch Slovenska bol tento jav zreteľný niekoľko rokov po odštartovaní poslednej krízy, kedy v dôsledku nárastu nezamestnanosti klesli u obyvateľstva disponibilné príjmy, zredukovala sa spotreba na regionálnych trhoch a mnohé prevádzky poskytujúce služby svoju činnosť ukončili. Tým prispeli k nárastu nezamestnanosti v regióne a k zmenšeniu počtu podnikov reprezentujúcich regionálnu ponuku a potenciál zamestnávateľov do budúcnosti. Ak sa spotreba pri nedostatku disponibilných príjmov realizuje na základe úverov a pôžičiek je evidentné, že splatenie je odložené na neskor, kedy opäť nemusí byť zaručený vyšší príjem. Ak sa takouto cestou realizuje signifikantne veľká časť spotreby domácností v regióne, znamená to, že finančné zaťaženie domácnosti sa v ďalších rokoch zvyšuje a okrem príjmovej chudoby sa dostaví i chudoba majetková. O založený majetok mnohé domácnosti najmä v zaostalých regiónoch postupne prídu. Dochádza k schudobňovaniu domácností, v ktorých nezamestnaní žijú.

Napriek pokračujúcemu starnutiu v krajinách EÚ sa v nie nevýznamnej miere vyskytujú regióny vnútri štátov, v ktorých je skôr proces demografického vývoja opačný, koeficient natality je signifikantne vysoký. Vysoký podiel obyvateľov predstavuje mladá populácia, ktorá má nižšiu a nízku úroveň vzdelania a zásadným spôsobom participuje na zvyšovaní nezamestnanosti regiónu. Veľký podiel obyvateľstva s nízkymi príjmami, predovšetkým sociálnymi, vytvára problémy saturovania potrieb obyvateľstva, u ktorého rýchlo rastie skupina mladých, čo zvyšuje náročnosť ingerencie štátu v oblasti sociálneho zabezpečenia. Zároveň stúpa náročnosť v reakciách na viaceré nezákonné aktivity, ktoré sa formujú vnútri kultúrne špecifických komunít. To nespôsobuje iba zvyšovanie výdavkov na strane štátu a municipalít, ale vyvoláva i nutnosť konštruovania a nastavenia nových druhov nástrojov pre riešenie už vzniknutých problémov a prevenčné programy.

Na Slovensku sa veľmi často spája nezamestnanosť, predovšetkým dlhodobá, s chudobou, ktorá je generovaná v regiónoch s vysokým podielom rómskej populácie. Problematika chudoby sa takto nesprávne dostáva do izolovanej podoby zviazanej síce s nie nepodstatnou časťou slovenského obyvateľstva, ale je fixovaná na oblasť spojenú s nízkymi príjmami, ktoré reprezentujú príjmy sociálne. Takmer sa abstrahuje od toho, že dlhodobá stagnácia pracovných príjmov v EÚ, ich veľmi nízka úroveň v transformovaných krajinách a postupný prechod na nové formy práce napríklad typu part time, ktoré sú často bez sociálnej ochrany, predstavuje základňu postupného schudobňovania pracujúcich. To znamená, že ide o podstatne širší záber formovania chudoby, ako iba jej spojenie s nezamestnanosťou. Na tieto javy už viac ako dve desaťročia upozorňujú viacerí významní ekonómovia i sociológovia. Okrem definícií novovznikajúcej vrstvy spoločnosti, tzv. prekariátu, poukazujú na možné negatívne

dôsledky prehlbovania polarizácie bohatstva a príjmov. Materiálna a absolútna chudoba je súčasťou prehlbovania polarizácie bohatstva v spoločnosti. Je určitým indikátorom, na základe ktorého je možné „vyčíslit“, pomocou viac alebo menej výpovedných metodík, počet ľudí nad i pod hranicou rizika chudoby, na základe čoho sa prijímajú určité opatrenia a používajú nástroje na jej zmenšovanie. To, že počet chudobných v populácii rastie je evidentné. Len krátkodobo je možné výsledky „upravovať“ v smere vykázania zmenšenia podielu ľudí zasiahnutých chudobou, a to zavedením nových metodík zisťovania. Pri schudobňovaní populácie totiž ide o rad procesov, ktoré poukazujú na zásadné zmeny v systéme fungovania spoločnosti do budúcnosti, so symptomatickými prejavmi už v súčasnosti, ktoré naznačujú blízkosť bodu zlomu s ohľadom na kvalitatívne zmeny v produkčných systémoch, potrebe práce a v spotrebe.

Jedným s veľmi vážnych prejavov vyššie uvedených procesov je zvyšujúci sa podiel skupiny mladej populácie na celkovom počte nezamestnaných. Týka sa to viacerých krajín EÚ, i Slovenska. Vo významnej miere ide o rozpor medzi novými potrebami trhu práce a „produktom“ vzdelávacích sústav v podobe absolventov, ich počtu a orientácie profesií. Uvedené možno zahrnúť medzi procesy adaptácie spoločnosti na nové podmienky, ktoré sa zatiaľ nedarí zvládnuť. Pri hľadaní odpovede prečo je to tak, je potrebné uvažovať nad tým, či doteraz prijímané riešenia boli komplexného charakteru, alebo boli účelové a parciálne. Pochopiteľne to zasahuje oblasť riadenia na rôznych úrovniach, na ktorých sa odpovedá na to, a prijímajú opatrenia, ako prispôbiť vzdelávacie sústavy, predovšetkým ich obsah, novým potrebám trhu práce vo väzbe na zmeny v charaktere produkčných systémov, na formy práce a ich celkové regionálne alokovanie aj vo vzťahu k formovaniu infraštruktúry spoločnosti v budúcnosti. Je evidentné, že v tejto oblasti je problematické i nesprávne pochopenie fungovania faktora času, kedy čas na zmeny napríklad v produkčných systémoch má inú dispozíciu ako má napríklad čas na prípravu novej štruktúry profesionálnych kádrov. Je vysoko pravdepodobné, že adekvátne obsahové zmeny vo vzdelávacích sústavách i z regionálneho pohľadu, zaostávajú za rýchlosťou zmien v produkčných systémoch a v službách i v celej šírke infraštruktúry spoločnosti. Napriek tomu, že prvé výsledky štvrtej priemyselnej revolúcie, ktorá „uviedla do života“ celý rad zásadných zmien vo sfére produkcie i služieb, boli známe ešte pred začiatkom milénia, nebol čas na prípravu a realizáciu zmien vo vzdelávacích sústavách vo väzbe na regionálne trhy práce dostatočne využitý.

Hľadanie rôznych „náplastí“ na riešenie vzniknutých štrukturálnych problémov a potenciál ich prolongovania do budúcnosti prostredníctvom napríklad nepodmieneného príjmu zaiste nenaplní očakávania v zmysle vyriešenia otázok prehlbovania polarizácie bohatstva v spoločnosti. Opticky môže zmenšiť problém rizika chudoby, keďže takmer všetci budú mať rovnako málo. Prehľbia sa však rozdiely medzi regiónmi, nakoľko v tých, kde bude viac nepracujúcich s „akýmsi“ druhom sociálneho príjmu, ktorý má pomôcť saturovať istú životnú úroveň, sa bude vyskytovať niečo čo v plnej miere nemôže uspokojiť psychologický základ existencie človeka. A to aj napriek rôznej úrovni kontroly a manipulácie s ľudským vedomím

a podvedomím. Odchod od určitých foriem zamestnania je možný a pravdepodobne i nevyhnutný, ale odchod od práce ako takej mení podstatu človeka a zmysel jeho existencie.

Pohľad na vzťah medzi nezamestnanosťou a chudobou je už v súčasnosti potrebné považovať za úzky a parciálny. Pre budúcnosť, zvlášť s ohľadom na rozvoj regiónov, je nevyhnutné, aby sa analyzovala široká škála súvislostí využívania a nevyužívania potenciálu regiónov v zložke ľudský potenciál. Ide o strategické smerovanie, ktoré musí odpovedať na otázky potreby, a akej potreby, rozsahu ľudských zdrojov na jednej strane a súčasne i na perspektívu kvality životnej úrovne v cílení na rozvoj človeka, rozvoj ľudského bytia. Ak však primárnym zostane sústredenie sa na zisk a na jeho dosahovanie za každú cenu, a konkurencieschopnosť, ktorá je istým motorom pre zabezpečovanie zisku, bude pretrvávajúť aj dôraz na pozorovanie zmien v miere nezamestnanosti a posúvanie hraníc miery rizika chudoby. A to až dovtedy, kým skutočne nenastane strata zmyslu existencie podstatnej časti ľudskej populácie bez práce, nakoľko nedokázala nielen včas a správne identifikovať, ale aj adaptovať sa na komplex zmien spoločnosti v dôsledku chýb v systéme vládnutia.

PRÍLOHA 1

Tabuľka P1.1

Rast minimálnej mzdy a minimálnej mzdy v PKS v krajinách EÚ (%)

Štát	Minimálna mzda		Minimálna mzda v PKS	
	2017/2005	Poradie	2017/2005	Poradie
Belgicko	129,14	6	128,37	7
Bulharsko	306,69	18	261,92	19
Česká republika	175,50	12	149,80	12
Estónsko	273,38	17	226,46	16
Francúzsko	121,54	4	117,81	5
Grécko	102,41	1	103,98	1
Maďarsko	178,99	13	186,57	13
Írsko	120,92	3	117,50	4
Lotyšsko	330,64	19	260,07	18
Litva	238,56	15	202,01	14
Luxembursko	136,26	8	118,06	6
Malta	131,00	7	115,06	3
Holandsko	123,77	5	113,50	2
Poľsko	225,14	14	239,99	17
Portugalsko	148,65	10	137,53	10
Rumunsko	370,20	20	367,99	20
Slovensko	257,08	16	205,08	15
Slovinsko	164,05	11	146,08	11
Španielsko	137,95	9	134,76	9
Spojené kráľovstvo	119,13	2	133,86	8

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov z Eurostatu.

T a b u ľ k a P1.2

Podiel zamestnanosti podľa okresov v SR (2017)

Okres	Okres	Podiel	Okres	Okres	Podiel
101	Bratislava	9,7	601	Banská Bystrica	2,3
106	Malacky	1,7	602	Banská Štiavnica	0,3
107	Pezinok	1,5	603	Brezno	1,0
108	Senec	1,8	604	Detva	0,6
201	Dunajská Streda	2,4	605	Krupina	0,4
202	Galanta	2,0	606	Lučenec	1,1
203	Hlohovec	0,9	607	Poltár	0,3
204	Piešťany	1,3	608	Revúca	0,5
205	Senica	1,2	609	Rimavská Sobota	1,1
206	Skalica	1,0	610	Veľký Krtíš	0,7
207	Trnava	3,0	611	Zvolen	1,3
301	Bánovce nad Bebravou	0,7	612	Žarnovica	0,4
302	Ilava	1,3	613	Žiar nad Hronom	0,9
303	Myjava	0,6	701	Bardejov	1,1
304	Nové Mesto nad Váhom	1,3	702	Humenné	1,0
305	Partizánske	0,8	703	Kežmarok	1,0
306	Považská Bystrica	1,3	704	Levoča	0,5
307	Prievidza	2,6	705	Medzilaborce	0,1
308	Púchov	1,0	706	Poprad	1,8
309	Trenčín	2,3	707	Prešov	2,9
401	Komárno	1,8	708	Sabinov	0,8
402	Levice	2,0	709	Snina	0,5
403	Nitra	3,3	710	Stará Ľubovňa	0,7
404	Nové Zámky	2,6	711	Stropkov	0,3
405	Šaľa	1,1	712	Svidník	0,5
406	Topoľčany	1,5	713	Vranov nad Topľou	1,1
407	Zlaté Moravce	0,8	801	Gelnica	0,4
501	Bytča	0,6	802	Košice I, II, III, IV	4,3
502	Čadca	1,5	806	Košice – okolie	2,1
503	Dolný Kubín	0,8	807	Michalovce	1,5
504	Kysucké Nové Mesto	0,7	808	Rožňava	0,9
505	Liptovský Mikuláš	1,4	809	Sobrance	0,3
506	Martin	1,9	810	Spišská Nová Ves	1,4
507	Namestovo	0,9	811	Trebišov	1,5
508	Ružomberok	1,0			
509	Turčianske Teplice	0,3			
510	Tvrdošín	0,6			
511	Žilina	3,2			

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

T a b u ľ k a P1.3

Poradie priemerná mzda/minimálna mzda a medián miezd/minimálna mzda podľa odvetví v SR (2017)

NACE	Poradie	
	priemer/ minimálna 2017	medián/ minimálna 2017
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	16	12
B Ťažba a dobývanie	5	1
C Priemyselná výroba	6	5
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	3	1
E Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	10	9
F Stavebníctvo	14	16
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	13	15
H Doprava a skladovanie	12	11
I Ubytovacie a stravovacie služby	19	19
J Informácie a komunikácia	2	1
K Finančné a poisťovacie činnosti	1	1
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	9	13
M Odborné, vedecké a technické činnosti	4	7
N Administratívne a podporné služby	17	18
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	8	8
P Vzdelávanie	10	6
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	7	9
R Umenie, zábava a rekreácia	14	14
S Ostatné činnosti	18	17

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

T a b u ľ k a P1.4

Poradie – priemerná mzda/minimálna mzda a medián miezd/minimálna mzda podľa okresov v SR (2017)

Okres	Okres	Priemer/ minimálna 2017	Medián/ minimálna 2017	Okres	Okres	Priemer/ minimálna 2017	Medián/ minimálna 2017
101	Bratislava	1	1	601	Banská Bystrica	12	11
106	Malacky	3	1	602	Banská Štiavnica	50	46
107	Pezinok	3	4	603	Brezno	31	21
108	Senec	2	1	604	Detva	40	35
201	Dunajská Streda	31	35	605	Krupina	50	46
202	Galanta	19	21	606	Lučenec	40	56
203	Hlohovec	7	7	607	Poltár	69	56
204	Piešťany	7	11	608	Revúca	56	56
205	Senica	12	11	609	Rimavská Sobota	69	68
206	Skalica	7	4	610	Veľký Krtíš	69	68
207	Trnava	5	4	611	Zvolen	19	21
301	Bánovce nad Bebravou	31	21	612	Žarnovica	19	21
302	Ilava	19	11	613	Žiar nad Hronom	19	11
303	Myjava	19	11	701	Bardejov	69	72
304	Nové Mesto nad Váhom	12	11	702	Humenné	50	46
305	Partizánske	40	35	703	Kežmarok	56	56
306	Považská Bystrica	19	11	704	Levoča	50	46
307	Prievidza	31	21	705	Medzilaborce	56	56
308	Púchov	7	7	706	Poprad	19	21
309	Trenčín	12	21	707	Prešov	31	35
401	Komárno	56	56	708	Sabinov	56	56
402	Levice	19	35	709	Snina	56	56
403	Nitra	12	21	710	Stará Ľubovňa	56	56
404	Nové Zámky	40	35	711	Stropkov	56	68
405	Šaľa	19	21	712	Svidník	56	68
406	Topoľčany	40	35	713	Vranov nad Topľou	56	56
407	Zlaté Moravce	19	21	801	Gelnica	50	46
501	Bytča	31	21	802	Košice I, II, III, IV	6	7
502	Čadca	40	46	806	Košice – okolie	19	21
503	Dolný Kubín	31	21	807	Michalovce	40	46
504	Kysucké Nové Mesto	12	7	808	Rožňava	50	46
505	Liptovský Miku- láš	31	35	809	Sobrance	56	56
506	Martin	7	11	810	Spišská Nová Ves	40	35
507	Námestovo	56	56	811	Trebišov	56	46
508	Ružomberok	31	35				
509	Turčianske Teplice	40	35				
510	Tvrdošín	40	46				
511	Žilina	12	11				

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov zo Sociálnej poisťovne SR.

PRÍLOHA 2

Tabuľka P2.1

Miera nezamestnanosti v krajinách EÚ (2005 – 2017)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Poradie 2017
EÚ	9,0	8,2	7,2	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	9,4	8,6	7,6	
Belgicko	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8	7,1	11.
Bulharsko	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13,0	11,4	9,2	7,6	6,2	16.
Česká republika	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,1	4,0	2,9	28.
Dánsko	4,8	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0	6,6	6,2	6,2	5,7	18.
Nemecko	11,2	10,1	8,5	7,4	7,6	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0	4,6	4,1	3,8	27.
Estónsko	8,0	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4	6,2	6,8	5,8	17.
Írsko	4,7	4,8	5,0	6,8	12,7	14,6	15,4	15,5	13,8	11,9	10,0	8,4	6,7	13.
Grécko	10,0	9,0	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	24,9	23,6	21,5	1.
Španielsko	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	22,1	19,6	17,2	2.
Francúzsko	8,9	8,8	8,0	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	10,4	10,1	9,4	6.
Chorvátsko	13,0	11,6	9,9	8,6	9,3	11,8	13,7	15,8	17,4	17,2	16,1	13,4	11,1	4.
Taliano	7,7	6,8	6,1	6,7	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	11,9	11,7	11,2	3.
Cyprus	5,3	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15,0	13,0	11,1	4.
Lotyšsko	10,0	7,0	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8	9,9	9,6	8,7	8.
Litva	8,3	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	11.
Luxembursko	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9	6,0	6,5	6,3	5,6	19.
Maďarsko	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2	25.
Malta	6,9	6,8	6,5	6,0	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4	5,8	5,4	4,7	4,0	26.
Holandsko	5,9	5,0	4,2	3,7	4,4	5,0	5,0	5,8	7,3	7,4	6,9	6,0	4,9	21.
Rakúsko	5,6	5,3	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,7	6,0	5,5	20.
Poľsko	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9	21.
Portugalsko	8,8	8,9	9,1	8,8	10,7	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1	12,6	11,2	9,0	7.
Rumunsko	7,1	7,2	6,4	5,6	6,5	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8	6,8	5,9	4,9	21.
Slovinsko	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9,0	8,0	6,6	15.
Slovensko	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	11,5	9,7	8,1	10.
Fínsko	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8	8,6	9.
Švédsko	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,7	13.
Spojené kráľovstvo	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,1	7,9	7,5	6,1	5,3	4,8	4,4	24.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

T a b u ľ k a P2.2

Podiel dlhodobo nezamestnaných a všetkých nezamestnaných (2005 – 2017)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Poradie
EÚ	38,9	34,4	41,2	44,4	45,8	48,7	50,9	49,8	48,2	46,6	
Belgicko	49,1	45,6	50,4	49,9	45,8	46,9	51,2	52,9	52,7	51,1	6.
Bulharsko	52,5	44,5	46,9	56,8	56,2	58,3	61,0	61,8	59,5	55,8	4.
Česká republika	50,3	30,6	41,7	41,5	44,3	44,2	44,7	48,1	42,9	36,0	22.
Dánsko	16,2	10,5	23,1	27,7	31,7	28,6	28,2	29,7	25,5	25,6	28.
Nemecko	53,5	46,0	48,1	49,2	46,5	45,6	45,4	44,9	42,1	43,3	14.
Estónsko	31,8	27,3	46,0	59,1	56,3	45,7	46,2	40,1	32,7	35,1	23.
Írsko	26,9	29,2	49,5	59,7	62,0	61,0	59,0	56,8	54,1	48,3	7.
Grécko	47,7	40,8	45,0	49,9	59,8	67,8	74,2	73,6	72,3	73,1	1.
Španielsko	18,8	24,2	37,3	42,4	45,0	50,4	53,6	52,5	49,3	45,5	11.
Francúzsko	:	:	:	:	:	:	45,1	45,2	46,8	46,5	10.
Francúzsko (metropola)	38,1	35,8	40,6	41,9	40,7	41,3	43,7	43,8	45,6	45,2	12.
Chorvátsko	65,8	58,8	57,8	62,9	65,8	65,9	60,8	66,0	53,2	42,4	16.
Taliano	46,5	45,1	49,0	52,2	53,4	57,2	61,5	58,9	58,1	58,8	3.
Cyprus	14,1	10,4	20,9	21,3	30,3	38,4	48,5	46,5	45,5	41,5	17.
Lotyšsko	25,3	26,4	45,8	55,9	53,7	49,2	43,1	46,0	41,8	37,9	21.
Litva	22,2	24,3	42,2	52,8	50,0	43,3	45,1	43,2	38,8	38,2	20.
Luxembursko	31,1	24,4	29,8	29,4	31,4	31,1	28,4	30,0	37,0	40,0	19.
Maďarsko	47,0	42,0	49,3	48,0	45,9	49,4	48,3	46,6	47,6	41,4	18.
Malta	48,5	46,6	49,4	52,5	52,2	50,2	50,1	48,1	45,2	47,5	9.
Holandsko	39,8	27,0	30,5	37,0	37,5	38,3	42,7	47,4	46,7	44,9	13.
Rakúsko	26,1	22,6	26,8	27,4	26,0	25,4	28,4	30,4	33,6	35,1	23.
Poľsko	34,3	31,1	31,8	38,0	41,3	43,3	43,5	40,2	36,0	31,7	25.
Portugalsko	48,4	45,2	53,4	49,9	50,0	57,9	61,1	59,1	56,8	51,5	5.
Rumunsko	42,6	32,7	35,5	42,2	45,6	46,5	42,5	45,1	51,8	42,7	15.
Slovinsko	43,8	31,0	44,1	44,9	48,4	51,5	54,9	52,9	53,8	48,3	7.
Slovensko	70,9	54,6	65,1	69,3	68,3	71,3	71,6	66,8	61,4	63,4	2.
Fínsko	21,5	19,1	27,3	25,2	24,4	23,6	25,1	27,1	29,1	27,2	27.
Švédsko	15,9	15,6	21,3	22,5	21,7	21,0	21,6	23,1	21,5	21,7	29.
Spojené kráľovstvo	27,1	26,1	35,3	36,4	37,3	39,1	39,0	33,9	30,2	28,8	26.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Tabuľka P2.3

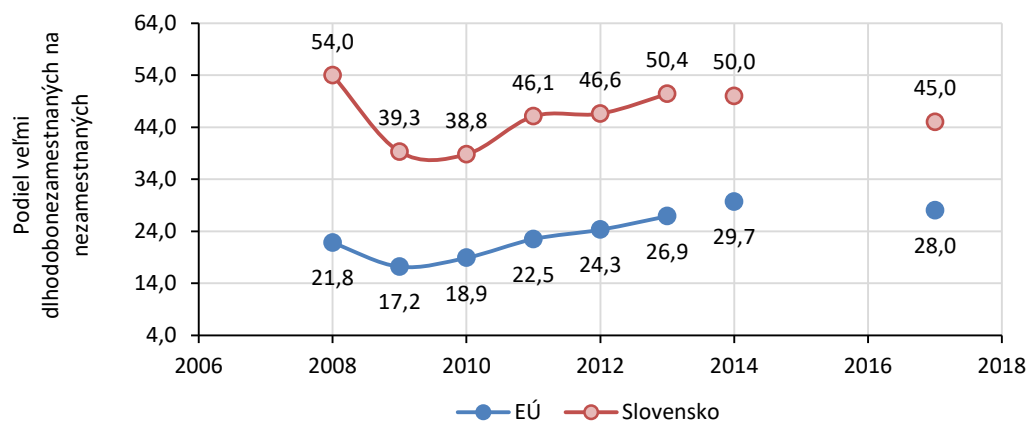
Podiel dlhodobo nezamestnaných (2 roky a viac) a všetkých nezamestnaných v krajinách EÚ (%) , 2005 – 2017)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Poradie 2017
EÚ	21,8	17,2	18,9	22,5	24,3	26,9	29,7	30,1	29,3	28,0	
Belgicko	32,0	29,3	30,3	30,0	27,2	28,6	30,9	33,7	34,6	32,0	6.
Bulharsko	35,6	26,6	24,7	32,5	33,4	35,9	38,3	40,3	39,9	36,4	4.
Česká republika	30,5	16	17,9	20,2	24,3	23,9	24,9	28,4	26,5	19,8	21.
Dánsko	5,5	3,1	4,5	7,4	10,9	10,6	10,1	11,8	10,0	9,0	28.
Nemecko	37,9	31,3	31,0	32,5	30,4	29,4	29,1	28,6	25,9	26,6	10.
Estónsko	16,4	9,4	16,5	31,7	33,6	26,2	23,3	21,5	15,8	14,4	24.
Írsko	12,4	9,8	19,5	32,6	39,9	41,1	40,0	39,1	35,4	31,4	7.
Grécko	26,9	21,8	22	23,9	30,8	41,2	48,8	51,2	51,9	52,5	1.
Španielsko	7,6	7,9	13	19,4	23,3	27,8	33,3	34,6	33,3	30,1	8.
Francúzsko	:	:	:	:	:	:	22,5	23,3	24,6	24,4	14.
Francúzsko (metropola)	18,2	15,9	18,2	19,8	19,6	19,9	20,9	22,0	23,3	23,2	15.
Chorvátsko	45,6	39,7	34,7	38,1	41,7	43,0	39,7	42,1	33,3	26	11.
Taliano	27,5	25,3	26,0	30,7	31,5	34,9	39,2	38,8	38,4	38,4	3.
Cyprus	:	:	3,3	5,6	9,0	14,8	23,0	26,3	28,0	25,5	12.
Lotyšsko	13,8	10,1	17,0	30,1	31,3	29,4	23,8	28,6	24,5	21,4	16.
Litva	14,0	11,2	16,3	27,3	31,2	26,5	27,1	25,9	23,6	21,2	18.
Luxembursko	10,1	10,6	11,8	13,1	12,7	13,3	12,0	11,5	17,3	19,8	21.
Maďarsko	24,3	20,3	21,7	23,6	22,9	25,9	27,5	25,7	26,1	21,4	16.
Malta	21,2	20,6	23,7	26,6	26,9	26,5	26,2	26,3	23,3	20,7	19.
Holandsko	20,2	13,1	12,3	15,7	17,9	17,0	20,3	24,8	25,5	25,4	13.
Rakúsko	12,5	9,9	11,0	11,3	11,7	11,6	11,2	12,9	15,9	17,7	23.
Poľsko	15,2	12,3	12,1	14,7	16,4	19,2	20,1	18,7	15,3	12,7	27.
Portugalsko	27,3	25,8	27,8	28,7	29,2	33,7	39,6	40,7	40,0	34,2	5.
Rumunsko	19,6	13,8	12,2	16,7	19,9	21,3	18,7	20,6	22,7	19,9	20.
Slovinsko	23,4	15,3	19,4	21,0	25,4	28,8	31,2	30,4	30,5	27,5	9.
Slovensko	54,0	39,3	38,8	46,1	46,6	50,4	50,0	46,9	43,8	45,0	2.
Fínsko	9,5	7,8	9,0	11,0	10,8	10,1	10,1	11,9	12,1	12,9	26.
Švédsko	4,4	4,5	5,8	7,8	7,9	7,9	7,9	8,6	7,7	8,1	29.
Spojené kráľovstvo	11,6	10,1	13,3	16,3	17,2	19,2	19,8	17,6	15,2	14,0	25.

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Graf P2.1

Vývoj podielu dlhodobej nezamestnanosti (viac ako 2 roky) na nezamestnanosti v SR a EÚ (%) , 2008 – 2017)

Zdroj: Vlastné spracovanie údajov Eurostatu.

Priestorový model

SUMMARY OF OUTPUT: SPATIAL ERROR MODEL - MAXIMUM LIKELIHOOD ESTIMATION

Data set : okresy
 Spatial Weight : okresy.gal
 Dependent Variable : NZ05 Number of Observations: 79
 Mean dependent var : 12,349367 Number of Variables : 2
 S.D. dependent var : 6,539327 Degrees of Freedom : 77
 Lag coeff. (Lambda) : 0,783666

 R-squared : 0,741661 R-squared (BUSE) : -
 Sq. Correlation : - Log likelihood : -214,463391
 Sigma-square : 11,0473 Akaike info criterion : 432,927
 S.E of regression : 3,32375 Schwarz criterion : 437,666

Variable	Coefficient	Std.Error	z-value	Probability
CONSTANT	29,19436	4,185572	6,974999	0,0000000
PM05	-5,062247	1,189242	-4,256701	0,0000208
LAMBDA	0,7836656	0,06970042	11,24334	0,0000000

REGRESSION DIAGNOSTICS

DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY

RANDOM COEFFICIENTS

TEST	DF	VALUE	PROB
Breusch-Pagan test	1	4,827414	0,0280106

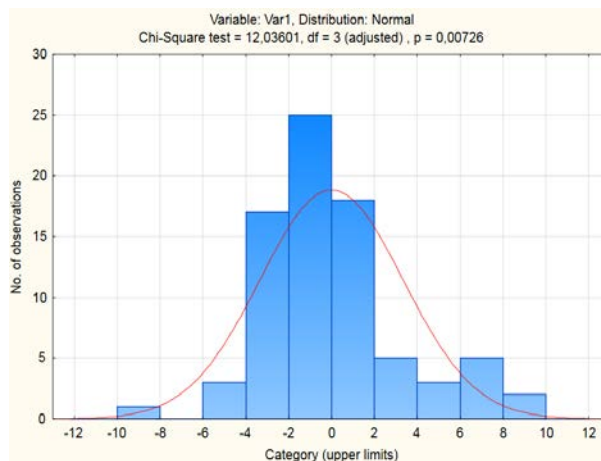
DIAGNOSTICS FOR SPATIAL DEPENDENCE

SPATIAL ERROR DEPENDENCE FOR WEIGHT MATRIX : okresy.gal

TEST	DF	VALUE	PROB
Likelihood Ratio Test	1	54,90943	0,0000000

===== END OF REPORT=====

Chi-Square test = 12,03601, df = 3 (adjusted), p = 0,00726

SUMMARY OF OUTPUT: SPATIAL ERROR MODEL - MAXIMUM LIKELIHOOD ESTIMATION

Data set : okresy
 Spatial Weight : okresy.gal
 Dependent Variable : NZ07 Number of Observations: 79
 Mean dependent var : 8,951139 Number of Variables : 2
 S.D. dependent var : 5,782050 Degrees of Freedom : 77
 Lag coeff. (Lambda) : 0,801916

 R-squared : 0,752129 R-squared (BUSE) : -
 Sq. Correlation : - Log likelihood : -203,627242
 Sigma-square : 8,28684 Akaike info criterion : 411,254
 S.E of regression : 2,87869 Schwarz criterion : 415,993

Variable	Coefficient	Std.Error	z-value	Probability
CONSTANT	26,64729	3,837549	6,943831	0,0000000
PM07	-6,086654	1,24224	-4,899739	0,0000010
LAMBDA	0,8019164	0,06556007	12,23178	0,0000000

REGRESSION DIAGNOSTICS

DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY

RANDOM COEFFICIENTS

TEST	DF	VALUE	PROB
Breusch-Pagan test	1	5,157368	0,0231480

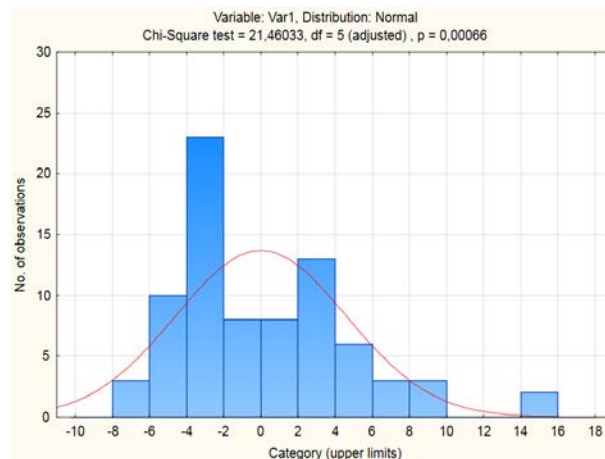
DIAGNOSTICS FOR SPATIAL DEPENDENCE

SPATIAL ERROR DEPENDENCE FOR WEIGHT MATRIX : okresy.gal

TEST	DF	VALUE	PROB
Likelihood Ratio Test	1	57,17445	0,0000000

===== END OF REPORT=====

Chi-Square test = 21,46033, df = 5 (adjusted), p = 0,00066

SUMMARY OF OUTPUT: SPATIAL ERROR MODEL - MAXIMUM LIKELIHOOD ESTIMATION

Data set : okresy
 Spatial Weight : okresy.gal
 Dependent Variable : NZ10
 Mean dependent var : 13,518101
 S.D. dependent var : 6,523684
 Lag coeff. (Lambda) : 0,745354
 Number of Observations: 79
 Number of Variables : 2
 Degrees of Freedom : 77
 R-squared : 0,740674
 R-squared (BUSE) : -
 Sq. Correlation : -
 Log likelihood : -213,442099
 Sigma-square : 11,0365
 Akaike info criterion : 430,884
 S.E of regression : 3,32213
 Schwarz criterion : 435,623

Variable	Coefficient	Std.Error	z-value	Probability
CONSTANT	36,77624	4,382163	8,392257	0,0000000
PM10	-9,603107	1,731184	-5,547133	0,0000000
LAMBDA	0,7453541	0,0779575	9,561031	0,0000000

REGRESSION DIAGNOSTICS

DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY

RANDOM COEFFICIENTS

TEST	DF	VALUE	PROB
Breusch-Pagan test	1	3,945206	0,0470051

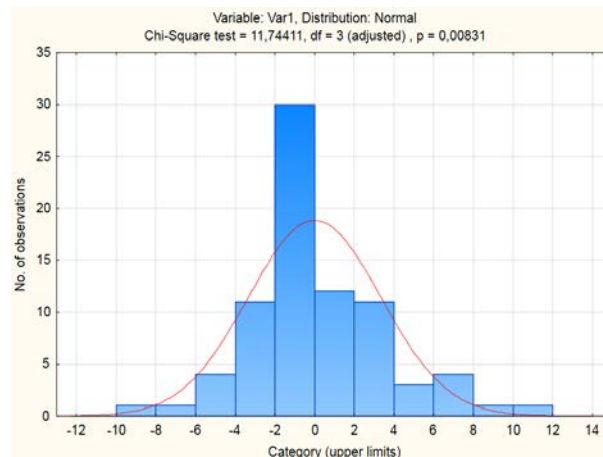
DIAGNOSTICS FOR SPATIAL DEPENDENCE

SPATIAL ERROR DEPENDENCE FOR WEIGHT MATRIX : okresy.gal

TEST	DF	VALUE	PROB
Likelihood Ratio Test	1	45,21201	0,0000000

===== END OF REPORT=====

Chi-Square test = 11,74411, df = 3 (adjusted), p = 0,00831

SUMMARY OF OUTPUT: SPATIAL ERROR MODEL - MAXIMUM LIKELIHOOD ESTIMATION

Data set : okresy
 Spatial Weight : okresy.gal
 Dependent Variable : NZ14 Number of Observations: 79
 Mean dependent var : 13,141519 Number of Variables : 2
 S.D. dependent var : 5,671005 Degrees of Freedom : 77
 Lag coeff. (Lambda) : 0,745702

R-squared : 0,733491 R-squared (BUSE) : -
 Sq. Correlation : - Log likelihood : -203,463929
 Sigma-square : 8,57102 Akaike info criterion : 410,928
 S.E of regression : 2,92763 Schwarz criterion : 415,667

Variable	Coefficient	Std.Error	z-value	Probability
CONSTANT	34,84282	3,906108	8,920086	0,0000000
PM14	-8,602621	1,489007	-5,777422	0,0000000
LAMBDA	0,7457024	0,07788488	9,574418	0,0000000

REGRESSION DIAGNOSTICS

DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY

RANDOM COEFFICIENTS

TEST	DF	VALUE	PROB
Breusch-Pagan test	1	3,67582	0,0552071

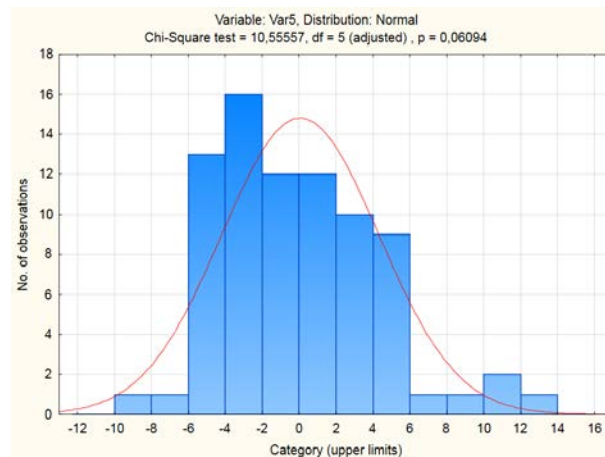
DIAGNOSTICS FOR SPATIAL DEPENDENCE

SPATIAL ERROR DEPENDENCE FOR WEIGHT MATRIX : okresy.gal

TEST	DF	VALUE	PROB
Likelihood Ratio Test	1	45,32666	0,0000000

===== END OF REPORT=====

Chi-Square test = 10,55557, df = 5 (adjusted), p = 0,06094

SUMMARY OF OUTPUT: SPATIAL ERROR MODEL – MAXIMUM LIKELIHOOD ESTIMATION

Data set : okresy
 Spatial Weight : okresy.gal
 Dependent Variable : NZ2017 Number of Observations: 79
 Mean dependent var : 6,511139 Number of Variables : 2
 S.D. dependent var : 3,994638 Degrees of Freedom : 77
 Lag coeff. (Lambda) : 0,773325

 R-squared : 0,724754 R-squared (BUSE) : –
 Sq. Correlation : – Log likelihood : -177,750679
 Sigma-square : 4,39214 Akaike info criterion : 359,501
 S.E of regression : 2,09574 Schwarz criterion : 364,24

Variable	Coefficient	Std.Error	z-value	Probability
CONSTANT	21,03103	3,038334	6,921895	0,0000000
PM17	-6,26568	1,254827	-4,993261	0,0000006
LAMBDA	0,7733249	0,07198458	10,74292	0,0000000

REGRESSION DIAGNOSTICS

DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY

RANDOM COEFFICIENTS

TEST	DF	VALUE	PROB
Breusch-Pagan test	1	5,494199	0,0190797

DIAGNOSTICS FOR SPATIAL DEPENDENCE

SPATIAL ERROR DEPENDENCE FOR WEIGHT MATRIX : okresy.gal

TEST	DF	VALUE	PROB
Likelihood Ratio Test	1	53,6799	0,0000000

===== END OF REPORT=====

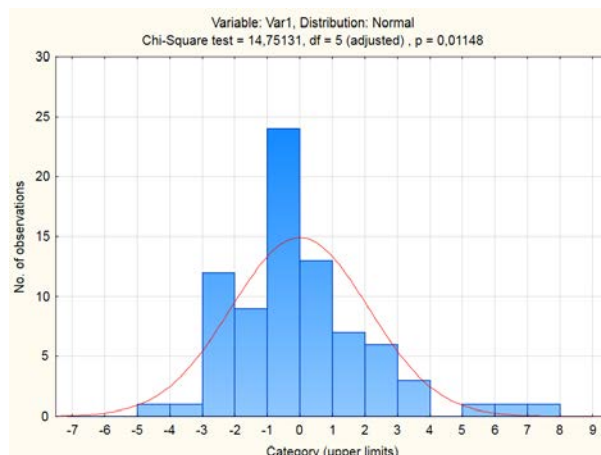
Zaradením priestorovej informácie do modelu dostávame model priestorových chýb

$$\begin{aligned}
 y &= 21,03103 - 6,26568 x + u, \\
 &\quad (3,038334) (1,254827) \\
 u &= 0,7733249 W u + e.
 \end{aligned}$$

Všetky koeficienty sú štatisticky preukazné. P hodnota pre absolútny člen je menšia ako 0,00000000, P hodnota pre regresný koeficient je 0,0000006 a pre koeficient lambda je P hodnota 0,0000000.

Koeficient determinácie je sa zvýšil na 72,4754 percent. Hodnota Akaikeho kritéria je 359,501. Model nevykazuje heteroskedasticitu na hladine významnosti 0,10. Hodnota Breuschovej Paganovej testovacej štatistiky je 5,494199 a príslušná P hodnota je 0,0190797. Rezíduá majú normálne rozdelenie – P hodnota chi kvadrat štatistiky je 0,01148.

Variable: Var1, Distribution: Normal (Spreadsheet1) Chi-Square = 14,75131, df = 5 (adjusted), p = 0,01148.

LITERATÚRA

HVOZDÍKOVÁ, V. (2012): Starnutie populácie v EÚ a vo svete s ohľadom na potenciál striebornej ekonomiky. [Working papers, č. 39, s. 1 – 52.] Bratislava: EÚ SAV. [Online.] Dostupné na: <http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/218_wp_39_hvozdikova_2012.pdf>.

MARKECHOVÁ, D. – STEHLÍKOVÁ, B. – TIRPÁKOVÁ, A. (2011): Štatistické metódy a ich aplikácie. Nitra: UKF.

PAUHOFOVÁ, I. a kol. (2017): Súvislosti príjmovej polarizácie na Slovensku II. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 230 s. ISBN 978-80-7144-237-8.

PAUHOFOVÁ, I. – MARTINÁK, D. (2014): Context of income stratification of the population in the Slovak Republic/Súvislosti príjmovej stratifikácie populácie Slovenskej republiky. *Journal of Economics/Ekonomický časopis*, roč. 62, č. 8, s. 842 – 860.

PAUHOFOVÁ, I. – STANĚK, P. (2016): Adaptačné procesy a pulzujúca ekonomika. V cykle Paradigmy zmien v 21. storočí. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 160 s. ISBN 978-80-7144-267-7.

PAUHOFOVÁ, I. – STEHLÍKOVÁ, B. (2017): Kvalitatívna zmena v zamestnanosti Slovenskej republiky. Praha: Wolters Kluwer, 136 s. ISBN 978-80-7552-917-6.

PAUHOFOVÁ, I. – STEHLÍKOVÁ, B. (2018): Identifying the relationship between unemployment and wage development in the Slovak Republic. *Journal of Economics/Ekonomický časopis*, roč. 66, č. 5, s. 503 – 521.

SCHWAB, K. (2016): Die Vierte Industrielle Revolution. Pantheon Verlag, 240 s. ISBN 978-35-7055-345-9.

STEHLÍKOVÁ, B. (2002): Priestorová štatistika. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita.

Databázy:

Databáza Eurostatu – nezamestnanosť a minimálna mzda.

Databáza Sociálnej poisťovne SR – mzdy v regiónoch SR.

Databáza Štatistický úrad SR – nezamestnanosť v regiónoch SR.

Databáza OECD – nezamestnanosť, zamestnanosť a disponibilné príjmy v regiónoch.